Załącznik nr 3

Olsztyn, dnia 29 kwietnia 2019 roku

dr Wojciech Kotowicz
Instytut Nauk Politycznych
Wydział Nauk Społecznych
Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie

AUTOREFERAT

1. Imię i nazwisko

Wojciech Kotowicz

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej

– 2009 – stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce, nadany Uchwałą Rady Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego w dniu 5 marca 2009 roku. Tytuł rozprawy doktorskiej „Życie polityczne Obwodu Kaliningradzkiego Federacji Rosyjskiej". Promotor w przewodzie doktorskim: prof. dr hab. Arkadiusz Żukowski. Recenzenci: prof. dr hab. Andrzej Chodubski (Uniwersytet Gdański), prof. dr hab. Sergiusz Wasiuta (Uniwersytet Warmińsko-Mazurskie w Olsztynie). Dyplom nr 3091.

– 2001 – dyplom ukończenia studiów magisterskich, kierunek: Politologia i Nauki Społeczne, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych

– 2002-2009 – asystent w Instytucie Nauk Politycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
– 2010-2012 – praca na umowie zlecenie w Olsztyńskiej Szkole Wyższej
– 2009-obecnie – adiunkt w Pracowni Systemów i Doktryn Politycznych w Instytucie Nauk Politycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie

4. Wskazanie osiągnięcia1 wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2017 r. poz. 1789):

Osiągnięciem naukowym, które przedstawiam do oceny, jest cykl publikacji powiązanych tematycznie.

a) tytuł osiągnięcia naukowego

Aktywność międzynarodowa Obwodu Kaliningradzkiego Federacji Rosyjskiej i polsko-rosyjska współpraca transgraniczna z perspektywy teorii paradyplomacji

b) Publikacje wchodzące w skład osiągnięcia naukowego:

1. Kotowicz W., *Paradyplomacja w naukach politycznych – podmioty subpaństwowe jako aktorzy stosunków międzynarodowych*, [w:] *Bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe na początku XXI wieku*, red. W. Kotowicz, Instytut Nauk Politycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, ISBN 978-83-66259-01-0, Olsztyn 2018, s. 50-76.
2. Kotowicz W., *Aktywność międzynarodowa regionów Federacji Rosyjskiej*, [w:] *Determinanty bezpieczeństwa państwa i polityki zagranicznej*, red. W. Kotowicz, Instytut Nauk Politycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, ISBN 978-83-66259-02-7, Olsztyn 2018, s. 62-84.
3. Kotowicz W., *Enklawy w stosunkach międzynarodowych na przykładzie Obwodu Kaliningradzkiego Federacji Rosyjskiej*, [w:] *Determinanty bezpieczeństwa*

państwa i polityki zagranicznej, red. W. Kotowicz, Instytut Nauk Politycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, ISBN 978-83-66259-02-7, Olsztyn 2018, s. 110-142.

4. Kotowicz W., *Zawieszenie małego ruchu granicznego między Polską a Rosją: bezpieczeństwo państwa versus interesy lokalnych samorządów*, [w:] *Mały ruch graniczny w warunkach kryzysu w relacjach polsko-rosyjskich*, red. W. Kotowicz, M. Chełminiak, A. Żukowski, K. Żęgota, Instytut Nauk Politycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, ISBN 978-83-89-559-28-9, Olsztyn 2018, Olsztyn 2018, s. 77-93.
5. *Mały ruch graniczny w warunkach kryzysu w relacjach polsko-rosyjskich*, red. W. Kotowicz, M. Chełminiak, A. Żukowski, K. Żęgota, Instytut Nauk Politycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, ISBN 978-83-89-559-28-9, Olsztyn 2018, ss. 261.
6. Kotowicz W., *Obwód Kaliningradzki w relacjach rosyjsko-niemieckich na przełomie XX i XXI wieku*, [w:] *Problemy i zagrożenia we współczesnym państwie: wybrane zagadnienia w perspektywy politologicznej*, red. W. Tomaszewski, D. Mościcka, Instytut Nauk Politycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, ISBN 978-83-89559-74-9, Olsztyn 2016, s. 93-106.
7. Kotowicz W., *Local border traffic as a tool for integration of the Baltic Region States: the example of Poland and Russia*, [w:] *Kaliningrad: its internal and external issues*, eds. A. Żukowski, W.T. Modzelewski, Instytut Nauk Politycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, ISBN 978-83-89559-68-5, Olsztyn 2016, s. 93-104.
8. Kotowicz W., Żukowski A., Chełminiak M., *Researches, scientific and educational cooperation of the Institute of Political Science, University of Warmia and Mazury in Olsztyn on Kaliningrad issues*, [w:] *Kaliningrad: its internal and external issues*, eds. A. Żukowski, W.T. Modzelewski, Instytut Nauk Politycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, ISBN 978-83-89559-68-5, Olsztyn 2016, s. 173-193.
9. Kotowicz W., *Obwód kaliningradzki na mapie Europy w koncepcjach politycznych przełomu XX i XXI wieku*, [w:] *Bezpieczeństwo i obronność SEC &*

DEF. Współczesne uwarunkowania bezpieczeństwa europejskiego, red. B. Pączek, Wydawnictwo BD, ISBN 978-83-941308-3-1, Gdynia 2014, s. 236-252.

10. Kotowicz W., Chełminiak M., *Local border traffic between Poland and the Kaliningrad region: international and cross-border determinants*, „Baltic Rim Economies" 2014, nr 2, s. 74-75.
11. Kotowicz W., *Samorząd terytorialny w Rosji – casus Obwodu Kaliningradzkiego FR*, [w:] *Europejskie modele samorządu terytorialnego. Stan obecny i perspektywy*, red. J. Wojnicki, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, ISBN 9788363183172, Warszawa 2014, s. 211-224.
12. Kotowicz W., *Polityka zagraniczna Polski a obwód kaliningradzki w latach 1990-2013*, [w:] *Polska – 25 lat transformacji systemowej: polityka, gospodarka, bezpieczeństwo*, red. T. Astramowicz-Leyk, W. Tomaszewski, Instytut Nauk Politycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, ISBN 978-83-89559-47-0, Olsztyn 2014, s. 192-220.
13. Kotowicz W., *Metodologiczne i teoretyczne problemy politycznej regionalistyki*, [w:] *Polska polityka wschodnia a współpraca zagraniczna województwa warmińsko-mazurskiego*, red. W. Kotowicz, W.T. Modzelewski, A. Żukowski, Instytut Nauk Politycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, ISBN 978-83-89559-70-8, Olsztyn 2013, s. 323-335.
14. *Polska polityka wschodnia a współpraca zagraniczna województwa warmińsko-mazurskiego*, red. A. Żukowski, W. Kotowicz, W.T. Modzelewski, Instytut Nauk Politycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, ISBN 978-83-89559-70-8, Olsztyn 2013, ss. 261.
15. Kotowicz W., *Obwód Kaliningradzki w relacjach litewsko-rosyjskich na przełomie XX i XXI wieku*, [w:] *Państwa i organizacje międzynarodowe we współczesnym świecie: polityka, bezpieczeństwo, gospodarka*, red. M. Chełminiak, W. Tomaszewski, Instytut Nauk Politycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, ISBN 978-83-89559-23-4, Olsztyn 2013, s. 109-120.
16. Kotowicz W., *Problem Zalewu Wiślanego i Cieśniny Piławskiej w relacjach polsko-rosyjskich – historia i współczesność*, [w:] *Polska polityka wschodnia a współpraca zagraniczna województwa warmińsko-mazurskiego*, red. W.

Kotowicz, W.T. Modzelewski, A. Żukowski, Instytut Nauk Politycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, ISBN 978-83-89559-70-8, Olsztyn 2013, s. 121-139.

17. *Demokracja lokalna a współpraca na pograniczu polsko-rosyjskim*, red. W. Kotowicz, A. Żukowski, M. Chełminiak, W.T. Modzelewski, Instytut Nauk Politycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, ISBN 978-83-89559-17-3, Olsztyn 2012, ss. 237.
18. Kotowicz W., *Obwód Kaliningradzki w polityce bezpieczeństwa Rosji – historia i współczesność*, [w:] *Bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe na kontynencie europejskim*, red. B. Pączek, Wydawnictwo J.P., ISBN 978-83-937052-2-1, Gdynia 2012, s. 115-131.
19. Kotowicz W., Chełminiak M., *The foreign policy of Poland and the Kaliningrad region in 1989-2012*, „Baltic Region" 2012, nr 4, s. 52-58. ISSN 2079-8555.
    Artykuł ukazał się również w rosyjskiej wersji czasopisma (Котович В., М., Хелминак *Внешняя политика Польши и Калининградская область в 1989-2012 годах*, „Балтийский Регион" 2012, nr 4, s. 72-81. ISSN 2074-9848).
20. Kotowicz W., Żukowski A., Chełminiak M., Modzelewski W.T., *Stan demokracji lokalnej na pograniczu polsko-rosyjskim i jego implikacja dla współpracy transgranicznej. Raport*, Instytut Nauk Politycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, ISBN 978-83-89559-18, Olsztyn 2012, ss. 68.
21. Kotowicz W., *Obwód Kaliningradzki FR w stosunkach unijno-rosyjskich*, „Rocznik Integracji Europejskiej" 2011, nr 5, s. 385-404. ISSN 1899-6256.
22. Kotowicz W., Żukowski A., *The Kaliningrad Region in Polish Scientific Research*, „Baltic Region" 2011, nr 2, s. 109-118. ISSN 2079-8555.
    Artykuł ukazał się również w rosyjskiej wersji czasopisma (Котович В., А. Жуковский, *Калининградская область в польских научных исследованиях*, „Балтийский Регион" 2011, nr 2, s. 127-138. ISSN 2074-9848).

c) omówienie celu naukowego/artystycznego ww. pracy/prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania.

Wskazanym osiągnięciem naukowym jest cykl powiązanych tematycznie dwudziestu jeden publikacji poświęconych aktywności międzynarodowej Obwodu Kaliningradzkiego Federacji Rosyjskiej oraz polsko-rosyjskiej współpracy transgranicznej z perspektywy teorii paradyplomacji. Składa się na niego jedna monografia wieloautorska, cztery artykuły w czasopismach naukowych, trzynaście rozdziałów w pracach zbiorowych oraz trzy redakcje monografii.

We współczesnych stosunkach międzynarodowych ważnym wyzwaniem poznawczym jest rozpoznawanie przeszłości i teraźniejszości oraz wskazywanie trendów rozwojowych: stosunków, relacji, oddziaływań, wpływów i powiązań między różnymi państwami, narodami oraz innymi podmiotami stosunków międzynarodowych. Wyjątkowe znaczenie ma w tym względzie rozpoznanie stosunków między podmiotami politycznymi bezpośrednio ze sobą sąsiadującymi. Egzemplifikacją w tym zakresie stanowiły moje badania dotyczące relacji Obwodu Kaliningradzkiego Federacji Rosyjskiej z Polską oraz innymi państwami, a także analiza uwarunkowań międzynarodowych, jakim podlegał Obwód Kaliningradzki Federacji Rosyjskiej w okresie ostatnich blisko trzydziestu lat, ze szczególnym uwzględnieniem znaczenia czynnika enklawowości oraz perspektywy paradyplomatycznej.

Wybór tematyki głównego osiągnięcia naukowego wynikał przede wszystkim z moich dotychczasowych wieloletnich zainteresowań oraz doświadczeń badawczych ogniskujących się wokół problematyki Obwodu Kaliningradzkiego Federacji Rosyjskiej w różnych kontekstach jego funkcjonowania. W pracy doktorskiej (W. Kotowicz, *Życie polityczne Obwodu Kaliningradzkiego Federacji Rosyjskiej*, Toruń 2011, ss. 391) podjąłem się analizy życia politycznego tego rosyjskiego podmiotu, jednak z przeprowadzonej wówczas analizy podstawowych elementów życia politycznego okazało się, że istotnym czynnikiem determinującym rolę i znaczenie tej nadbałtyckiej enklawy, powinny być nie tylko kwestie wewnątrzpolityczne (partie polityczne, lokalne media czy grupy nacisku), ale również, a może przede wszystkim, jej aktywność zagraniczna oraz wpływ otoczenia międzynarodowego. Stąd uznałem, że zbadanie aktywności międzynarodowej Obwodu Kaliningradzkiego Federacji Rosyjskiej stanowić będzie istotny wkład do nauki, zwłaszcza, że temat ten nie doczekał się jeszcze opracowania o szerszym i wieloaspektowym charakterze. Za szczególnie cenne i ważne z punktu widzenia wkładu do nauki, uważam podjęcie tego zagadnienia przez pryzmat paradyplomacji, politycznej regionalistyki oraz z

uwzględnieniem czynnika enklawowości, jako istotnego elementu determinującego status, pozycję i rolę Obwodu Kaliningradzkiego Federacji Rosyjskiej.

Dla osiągnięcia celu badawczego przyjęty został jako perspektywa badawcza holizm metodologiczny, właściwy w naukach politycznych oraz nauce o stosunkach międzynarodowych, który pozwala łączyć różne metody analizy charakterystyczne dla nauk społecznych, a mianowicie metody: obserwacji pośredniej, analizy i krytyki źródłowej, analizy i krytyki piśmiennictwa. Analizie i krytycznej ocenie źródeł poddane zostały dokumenty wydawane przez władze i instytucje państwowe, także dokumenty i stanowiska organizacji międzynarodowych i państw sąsiadujących dotyczących Obwodu Kaliningradzkiego FR. Analizie poddane zostały także źródła normatywne i literatura przedmiotu. Wśród metod badawczych przyjętych w niniejszym cyklu najczęściej posługiwano się metodą analizy systemowej. W celu osiągnięcia w miarę pełnego obrazu omawianego zagadnienia, poza metodą analizy systemowej, warsztat badawczy należało wzbogacić także innymi metodami. W badaniach wykorzystałem zatem: metodę analizy funkcjonalnej oraz metodę porównawczą. Z kolei analiza przyczynowa i synteza przyczynowa badanych zjawisk i procesów uzupełniły wachlarz stosowanych metod i umożliwiły zrealizowanie przyjętych założeń.

Tematyka aktywności międzynarodowej podmiotów subpaństwowych stanowi istotny aspekt wiedzy z zakresu nauk o polityce i wpisuje się we współczesne trendy badawcze. Aktualne kierunki badań, zwłaszcza w literaturze światowej, często odnoszą się do nowych form dyplomacji. Tym samym, przedstawienie systematycznej i pogłębionej analizy, teoretycznych i praktycznych aspektów międzynarodowej aktywności regionów, a przede wszystkim Obwodu Kaliningradzkiego FR, jest istotną wartością dodaną. Jest dowodem na włączenie się w dyskurs naukowy nad aktualnym i ważnym problemem badawczym.

Od początku lat 90. XX wieku w dyskursie politycznym na temat Obwodu Kaliningradzkiego FR określano go w rozmaity sposób. Przypisywano mu miano rosyjskiej „forpoczty w Europie", „wojskowego bastionu", „regionu pilotażowego w relacjach z Unią Europejską" czy też „bałtyckiego lotniskowca". Terminologia ta była w pewnym stopniu konsekwencją faktu, iż region został otoczony przez państwa, które po zakończeniu zimnej wojny konsekwentnie próbowały się wydostać z rosyjskiej strefy wpływów. Rosyjska

enklawa zaczęła odgrywać istotną rolę dla bezpieczeństwa i stabilizacji politycznej w regionie Morza Bałtyckiego.

W artkule (Kotowicz W., *Paradyplomacja w naukach politycznych – podmioty subpaństwowe jako aktorzy stosunków międzynarodowych*, [w:] *Bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe na początku XXI wieku*, red. W. Kotowicz, Instytut Nauk Politycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, ISBN 978-83-66259-01-0, Olsztyn 2018, s. 50-76) podjąłem próbę wyjaśnienia, dlaczego i w jaki sposób podmioty subpaństwowe prowadzą swoją aktywność zagraniczną z podmiotami zewnętrznymi oraz w jaki sposób władze federalne i samorządy lokalne koordynują – lub nie – wdrażanie państwowej polityki zagranicznej.

Przynajmniej od 1945 roku, w wyniku procesów globalizacyjnych, polityka międzynarodowa staje coraz bardziej skomplikowana. We współczesnym świecie dyplomacja nie jest już atrybutem czy przywilejem państw narodowych. Na scenę międzynarodową stopniowo wchodzą nowe podmioty niepaństwowe. Niektóre z tych niepaństwowych aktorów mają charakter nieterytorialny, na przykład organizacje pozarządowe lub korporacje międzynarodowe. Inne z kolei mają charakter terytorialny, do których zalicza się na przykład jednostki samorządu terytorialnego w państwach unitarnych, bądź regiony i kraje związkowe (landy) w państwach federalnych. Podmioty te odgrywają coraz większą rolę na arenie międzynarodowej. Zmiany tego typu rodzą nowe ciekawe poznawczo pytania badawcze dotyczące systemu międzynarodowego oraz miejsca i znaczenia podmiotów niepaństwowych w polityce zagranicznej tych państw.

Terminem naukowym, który określa politykę zagraniczną prowadzoną przez jednostki samorządu terytorialnego bądź regiony, prowincje czy landy nazywa się paradyplomacją. Dyplomacja subpaństwowa odgrywa coraz większą rolę na arenie międzynarodowej, ponieważ regiony, kraje, podmioty państw federalnych, prowincje i miasta dążą do promowania handlu, inwestycji, współpracy i partnerstwa w wielu różnych kwestiach i na różnych obszarach swojej działalności. Rodzi to interesujące nowe pytania badawcze dotyczące przyszłości systemu państwowego i stosunków międzynarodowych. Paradyplomacja rozumiana jako „stosunki międzynarodowe rządów subpaństwowych" jest zjawiskiem ogólnoświatowym. Wiele rządów niższego szczebla prowadzi stosunki międzynarodowe (politykę zagraniczną), a działalność ta szybko się rozwija i wpływa w pewnym zakresie na interakcje między państwami w systemie międzynarodowym.

W polskiej literaturze przedmiotu termin „paradyplomacja" odnosi się głównie do zewnątrzpaństwowych (głównie transgranicznych) relacji utrzymywanych przez jednostki administracyjne państw federalnych oraz regiony autonomiczne, w tym przede wszystkim przez regiony dążące do uzyskania suwerenności. Badacze tej problematyki paradyplomację odnoszą na przykład do działań rządu Szkocji w stosunkach międzynarodowych czy aktywność Tatarstanu w czasie kryzysu ukraińsko-rosyjskiego i aneksji Krymu. Aktualnie paradyplomacja rozumiana jest jako jedno z narzędzi stosunków międzynarodowych, jako niesuwerenna aktywność międzynarodowa prowadzona obok dyplomacji realizowanej przez rząd centralny i niejako ją współkształtująca. W artykule konstruuję typologie paradyplomacji i matrycę, którą można zastosować do badań porównawczych innych podmiotów subpaństwowych. Wskazuje się, że perspektywa paradyplomatyczna pozwala lepiej rozumieć decyzje podejmowane przez decydentów politycznych, zwłaszcza w kontekście działań zagranicznych podmiotów państw federalnych. Analizie należy poddać między innymi instytucje polityczne na poziomie federalnym, zwłaszcza przepisy konstytucyjne i ustawy dotyczących spraw zagranicznych i międzyrządowych mechanizmów podejmowania i wdrażania decyzji w polityce zagranicznej.

W artykule uzasadniam, dlaczego pojęciem najbardziej adekwatnym na określenie działalności międzynarodowej podmiotów subpaństwowych, jest termin paradyplomacja. Warto tylko zauważyć, że termin ten został użyty po raz pierwszy w literaturze przedmiotu przez Rohana Butlera w 1961 roku. Zastosowanie tego terminu do aktywności międzynarodowej aktorów subpaństwowych jest zasługą Ivo Duchacka i Soldatosa Panaitoysa. Pojęcie „paradyplomacja" jest skrótem od *parallel diplomacy* (dyplomacja równoległa) i jest definiowana jako bezpośrednia i relatywnie autonomiczna aktywność międzynarodowa aktorów subpaństwowych (podmiotów państw federalnych, regionów, a nawet jednostek samorządu terytorialnego), którzy mogą prowadzić politykę zgodną, równoległą, a nawet czasami sprzeczną z polityką zagraniczną swoich rządów. Etymologicznie natomiast nazwę „paradyplomacja" interpretować można na dwa sposoby: 1. wg greckiej etymologii – „para" oznacza blisko, obok lub poza – czyli sugestia, iż paradyplomacja przypomina tylko dyplomację. 2. interpretacja łacińska, wg której przedrostek para oznacza „chronić się", „odeprzeć". W pracy podjąłem również próbę konceptualizacji paradyplomacji i prezentacji jej założeń teoretycznych oraz – co istotne z punktu widzenia możliwości analizy podmiotów Federacji Rosyjskiej z punktu widzenia

teorii paradyplomacji – zakwalifikowałem regiony państw federalnych do pozapaństwowych uczestników stosunków międzynarodowych, co pozwoliło na traktowanie Obwodu Kaliningradzkiego FR za uczestnika stosunków międzynarodowych.

W opracowaniu przedstawiam również krytykę pojęcia paradyplomacji formułowaną przez takich badaczy jak Brian Hocking, Francisco Aldecoa, John Kincaid, David Criekmans i Noe Cornago. Korzystam również z ustaleń naukowych Rodrigo Tavaresa, Alexandra Kuznetsova, Andrea Lecoursa, natomiast jeśli chodzi o polskich badaczy, to głównie Wojciecha T. Modzelewskiego, Macieja Rasia, Beaty Surmacz, Małgorzaty Pietrasiak i Michała Słowikowskiego. Ta teoretyczna analiza paradyplomacji może być interesująca poznawczo nie tylko dla naukowców, ale także użyteczna dla decydentów politycznych oraz praktyków dyplomacji i paradyplomacji na całym świecie.

Podjęte przeze mnie badania, głównie, co należy dodać, o charakterze *case study*, gdyż ogniskujące na przykładzie aktywności międzynarodowej jednego podmiotu subpaństwowego, czyli Obwodu Kaliningradzkiego będącego podmiotem Federacji Rosyjskiej, wpisują się w ogólnoświatową debatę na temat przyszłości systemu międzynarodowego. Dwadzieścia lat temu Rik Coolsaet przedstawił obraz dyplomacji będącej na etapie ciągłej ewolucji. Pytanie, które wtedy zadał, jest wciąż aktualne: czy jesteśmy świadkami prawdziwej transformacji systemowej w stosunkach międzynarodowych i dyplomatycznych, czy też ta transformacja jest jedynie dostosowaniem się systemu do zmieniających się okoliczności? Ten okres kształtowania się nowego ładu międzynarodowego, zbiegł się z nowymi formami dyplomacji, charakteryzującymi się pojawieniem się nowych niepaństwowych aktorów dyplomacji międzynarodowej, erozją centralnej roli ministerstwa spraw zagranicznych i rosnącą liczbą problemów postterytorialnych. Jednym z tych nowych niepaństwowych aktorów międzynarodowych są podmioty usytuowane na szczeblu niżej niż centralny (np. kraje, republiki, obwody w Rosji, stany w USA czy landy w Niemczech). W ciągu ostatnich dziesięcioleci w wielu państwach rozpoczęły się procesy decentralizacji, dzięki którym, podmiotom znajdującym się poniżej szczebla państwowego, przyznano znaczne kompetencje, a istotnym narzędziem będących w dyspozycji tych jednostek stały się ich stosunki zewnętrzne i działania dyplomatyczne, z których zaczynają coraz częściej korzystać, po to między innymi, aby poszerzać swoje wpływy, zarówno krajowe, jak i globalne.

Warto jeszcze zauważyć, że badania nad paradyplomacją wpisują się w szerszy trend poszukiwania innych ról i form dyplomacji w stosunkach międzynarodowych. Z ostatnich lat można tutaj przywołać upowszechnianie się koncepcji miękkiej siły (ang. *soft power*), którą dość szczegółowo opisał w swoich pracach amerykański politolog Joseph Nye. „Miękka siła" została określona jako zdolność państwa do pozyskiwania sojuszników i zdobywania wpływów dzięki atrakcyjności własnej kultury, polityki i ideologii. Podstawowym instrumentem budowania „miękkiej siły" jest prowadzenie dyplomacji publicznej, której jedną z form jest paradyplomacja.

Kolejnym zagadnieniem badawczym podjętym w niniejszym cyklu, było wskazanie na specyfikę badania polityki regionalnej Federacji Rosyjskiej, co spowodowało konieczność uwzględnienia w swoich analizach poszerzonej optyki teoretyczno-metodologicznej. W tym celu scharakteryzowałem i zinterpretowałem polityczną regionalistykę, która jest jedną z podstawowych subdyscyplin naukowych rosyjskiej politologii. (Kotowicz W., *Metodologiczne i teoretyczne problemy politycznej regionalistyki*, [w:] *Polska polityka wschodnia a współpraca zagraniczna województwa warmińsko-mazurskiego*, red. W. Kotowicz, W.T. Modzelewski, A. Żukowski, Instytut Nauk Politycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, ISBN 978-83-89559-70-8, Olsztyn 2013, s. 323-335). Chciałbym dodać, że jako jeden z pierwszych wprowadziłem ten termin na grunt polskiej politologii.

Z punktu widzenia umiejscowienia politologii na tle innych nauk, przyjmuje się, iż politologia jest jedną z dyscyplin naukowych nauk społecznych, a rzadziej nauk humanistycznych. W polskiej literaturze politologicznej brakuje jasno sprecyzowanego katalogu subdyscyplin politologii (które nazywane są również dyscyplinami szczegółowymi). Najszerszy podział politologii na subdyscypliny obejmuję następujący ich katalog: teoria polityki, filozofia polityki, historia myśli politycznej, socjologia polityki, stosunki międzynarodowe, integracja europejska, marketing polityczny, psychologia polityki, geografia polityczna, polityka społeczna, prawo konstytucyjne, edukacja politologiczna, historia polityczna, metodologia nauki o polityce, ekonomia polityczna, systemy polityczne i partyjne, teoria państwa i prawa, system polityczny RP i prawa człowieka. Należy zauważyć, że polska literatura przedmiotu, jak do tej pory, nie wyodrębniła politycznej regionalistyki, jako osobnej subdyscypliny politologii. Stało się tak

między innymi w nauce rosyjskiej, gdzie polityczna regionalistyka stanowi zarówno osobną subdyscyplinę politologii, jak i przedmiot wykładany na studiach politologicznych.

Jeśli przyjmie się, że politologia to nauka zajmująca się polityką (życiem politycznym), polityka – to wieloaspektowy konglomerat stosunków, aktywności, działań, orientacji, poglądów, relacji komunikacyjnych między społeczeństwem a władzą, zaś „region" to terytorium państwa, kilku sąsiednich państw, część terytorium jednego lub kilku sąsiednich państw z mniej więcej jednolitymi naturalnymi, ekonomicznymi, społeczno-politycznymi i kulturalnymi warunkami, to polityczna regionalistyka jest jedną z subdyscyplin politologii, badającą problem regionalnej struktury państwa i społeczeństwa, regionalnego rozwoju oraz międzyregionalnego współdziałania i oddziaływania, przy tym szczególną uwagę poświęcającą przestrzennym formom zjawisk politycznych, dynamice procesów politycznych i instytucji politycznych w regionach, charakterowi sił politycznych, specyficznym cechom formowania elit regionalnych, problemom współdziałania centrum i regionu, ale także oddziaływaniu regionu na państwo i społeczeństwo. Obiektem badania politycznej regionalistyki jest „regionalna polityka państwowa, polityka regionów i polityczna sfera wspólnot regionalnych".

Polityczna regionalistyka obejmuje zespół badań interdyscyplinarnych. Z jednej strony, są one projekcją politologii na poziom regionalny, tj. reprezentują odrębny kierunek tej dyscypliny naukowej, gdzie bada się regionalne aspekty instytucji politycznych, procesy polityczne, partie polityczne, elity itp. w ramach danego państwa. W takiej sytuacji, zjawiska i procesy polityczne mogą być analizowane w trojaki sposób: w ramach jednego regionu, w ramach analizy komparatystycznej kilku regionów oraz relacji między centrum i regionami. Z drugiej strony, polityczna regionalistyka polegać może na analizie sytuacji społeczno-politycznej w konkretnym regionie, gdzie region traktowany jest jako pewien system, składający się z wielu elementów.

Polityczna regionalistyka może być zorientowana na różne zagadnienia w zależności od typu państwa, które jest badane. Szczególne znaczenie ma ona w tych państwach, w których regionalne procesy polityczne są w pewien sposób autonomiczne w stosunku do polityki ogólnopaństwowej, a jednocześnie, procesy te oddziaływują na bieg zdarzeń w skali całego państwa. Do takich państw należy Federacja Rosyjska, gdzie jej podmioty składowe – republiki, kraje, obwody, miasta o znaczeniu federalnym, okręgi autonomiczne oraz obwód autonomiczny – posiadają odrębne konstytucje (statuty), które określając zakres ich

kompetencji i uprawnień, pozwalają na prowadzenie odrębnej (w pewnym zakresie) polityki od tej prowadzonej przez władze centralne, w tym, również polityki zagranicznej. Duże różnice pomiędzy podmiotami Federacji Rosyjskiej sprawiły, iż polityczna regionalistyka, jako odrębna subdyscyplina politologii, najbardziej rozwinęła się w nauce rosyjskiej.

Należy zauważyć, że polityczna regionalistyka jest subdyscypliną naukową właściwą nie tylko nauce rosyjskiej, ale wpisuje się ona w ogólnoświatowe tendencje w rozwoju nauk politycznych. Byłoby również błędem mówić o politycznej regionalistyce jako całościowej subdyscyplinie naukowej, tzn. pozwalającej w sposób kompletny oddać różnorodność każdego regionu i wyjaśnić złożoność wszystkich zachodzących w nim procesów politycznych. Niemniej, zauważa się, że można w ten sposób badać podmioty państw „terytorialnie niejednorodnych", w których regionalne procesy polityczne są w pewnym zakresie niezależne od polityki ogólnopaństwowej. Innymi słowami, chodzi o te państwa, w których regiony są dość silne i samowystarczalne, by tworzyć swoją własną historię, a także, wpływać na losy całego państwa. Do grupy tych państw – a więc będących w polu zainteresowania politycznej regionalistyki – można zaliczyć:

1. Państwa federalne oraz niektóre państwa unitarne (tzn. te, w których wzrasta rola regionów, np. Włochy, Hiszpania).
2. „Duże" państwa unitarne, w których z powodu ich wielkości i różnorodności wewnętrznej regiony stają się w pewnym sensie „suwerenne" (np. Francja, Ukraina).
3. Państwa polietniczne (Indonezja) lub monoetniczne, podzielone na regionalne klany, plemiona czy rody (np. Tadżykistan).
4. Państwa, mające w swoim składzie odrębne grupy etniczne, które są przyczyną istnienia wyraźnych nastrojów separatystycznych (np. Wielka Brytania).

W państwach federalnych, takich jak Federacja Rosyjska, daje się zauważyć wpływ regionów na centrum, a czynnik regionalny jest jednym z określających politykę całego państwa. Przy czym, metody „nacisku" mogą być tutaj bardzo różne – od przenikania w „centralną" elitę rządzącą i realizowania regionalnych interesów, do zbrojnego separatyzmu włącznie. W istocie, polityczna regionalistyka jest nauką o terytorialnie zróżnicowanych państwach, funkcjonujących w warunkach złożonej geograficznie struktury państwa. Stoi przed nią trudne zadanie – dokonania syntezy różnorodnych właściwości politycznego

rozwoju regionów, uwzględniając jednocześnie specyfikę rozwoju danego państwa jako całości.

Kwestiom aktywności międzynarodowej regionów Federacji Rosyjskiej poświęciłem kolejne opracowanie (Kotowicz W., *Aktywność międzynarodowa regionów Federacji Rosyjskiej*, [w:] *Determinanty bezpieczeństwa państwa i polityki zagranicznej*, red. W. Kotowicz, Instytut Nauk Politycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, ISBN 978-83-66259-02-7, Olsztyn 2018, s. 62-84). Warto zauważyć, że termin „aktywność międzynarodowa" jest wieloznaczny, z czego wynika różnorodność definicji. Ten pojęciowy pluralizm, związany jest ze specyfiką stosunków międzynarodowych i intensywnych interakcji w nich zachodzących, wykraczających poza granice państwowe. Przyjęty na potrzeby niniejszego opracowania termin „aktywność międzynarodowa", jest wystarczający i adekwatny do potrzeb opisu i wyjaśnienia omawianego zjawiska, w kontradykcji do innych stanowisk badaczy, którzy posługują się określeniem „aktywność zagraniczna". Z kolei wieloaspektowość współpracy oraz zróżnicowanie jej treści sprawia, iż aktywność międzynarodowa może przyjmować różne formy, co jest odpowiedzią na potrzeby regionów prowadzących działania międzynarodowe. Aktywność międzynarodowa regionów wiąże się bezpośrednio z dążeniem do zaspokajania różnorodnych potrzeb i realizacją wykonywanych przez nie zadań społecznych.

W aktualnych dyskusjach na temat aktywności międzynarodowej podmiotów państw federalnych najczęściej poruszane kwestie dotyczące tego, czy regiony utworzone na zasadzie narodowo-terytorialnej zawsze będą wykorzystywać arenę międzynarodową do uznania ich tożsamości i możliwej późniejszej secesji; dalej, poszukuje się odpowiedzi, czy w epoce globalnej współzależności i umiędzynarodowienia światowej gospodarki podmioty państw federalnych powinny być objaśniane z perspektywy funkcjonalnej. Istotnym pytaniem badawczym w tym obszarze jest dylemat, czy niezależny dostęp podmiotów federacji do uczestnictwa na arenie międzynarodowej narusza spójność federacji czy wręcz przeciwnie, jest trwałym elementem spajającym strategię polityki zagranicznej państwa, a regionalne stosunki zewnętrzne są komplementarne wobec centrum?

Należy podkreślić, że na rosyjskim gruncie naukowym badania nad aktywnością międzynarodową podmiotów Federacji Rosyjskiej rozwinięto nie tylko w ramach studiów nad federalizmem w Rosji, ale i w obszarze nauki o stosunkach międzynarodowych oraz studiów regionalnych. Większość badaczy zajmuje się opisem prawnych aspektów

międzynarodowej aktywności regionów Federacji Rosyjskiej. Zauważa się, że podstawą prawną współpracy międzynarodowej rosyjskich podmiotów regulują następujące akty prawne: Konstytucja FR (art. 71 i 72), Ustawa z 4 stycznia 1999 r. No-4 FZ „O koordynacii mieżdunarodnych i wniesznieekonomiczieskich swjaziej subiektow Rossijskoj Fiedieracii", „Konciepcija prigranicznogo sotrudniczieslwa Rossijskoj Fiedieracii No 196-P", zatwierdzona przez rząd rosyjski 9 lutego 2001 roku oraz statuty (konstytucje) poszczególnych podmiotów FR. Podstawowymi formami urzeczywistniania polityki zagranicznej przez podmioty Federacji Rosyjskiej są: zawieranie i realizacja porozumień z innymi państwami bądź ich jednostkami terytorialnymi, wizyty zagraniczne liderów regionalnych, tworzenie przedstawicielstw regionalnych w innych państwach, współpraca na forach organizacji międzynarodowych, udział w podróżach zagranicznych rosyjskich delegacji, towarzyszenie prezydentowi Rosji podczas jego wizyt zagranicznych, wpływ na kształt polityki zagranicznej Rosji poprzez swoich przedstawicieli w Radzie Federacji.

Większość autorów dążyła do ukazania aktywności międzynarodowej podmiotów Federacji Rosyjskiej w kontekście tendencji zachodzących we współczesnych stosunkach międzynarodowych, ze szczególnym naciskiem na procesy globalizacji i regionalizacji. Wpisywali więc oni Federację Rosyjską w jej otoczenie międzynarodowe, podkreślając, że nie jest ona już wyspą oddzieloną od zglobalizowanego świata. Najlepszym przykładem jest tutaj Obwód Kaliningradzki FR, który uczestniczył od początku lat 90. XX wieku w wielu instytucjach – formalnych, bądź nieformalnych – nastawionych na pogłębianie relacji z innymi podmiotami, z racji swojego położenia geograficznego – głównie w regionie bałtyckim. W budowaniu tych stosunków istotne są różne płaszczyzny współpracy wielostronnej i dwustronnej państw bałtyckich, instytucjonalne i funkcjonalne formy współpracy pozarządowej na szczeblu miast i gmin, jak również coraz bardziej znacząca płaszczyzna unijna współpracy w przestrzeni regionalizmu bałtyckiego. Region bałtycki jest dla Federacji Rosyjskiej jednym z głównych regionów, gdzie realizowana jest współpraca polityczna i gospodarcza. To również region tradycyjnych rosyjskich interesów, wyjątkowo ważny z punktu widzenia ekonomicznego rozwoju państwa. Rozwój ekonomicznych i politycznych stosunków z państwami regionu jest bardzo ważny dla Federacji Rosyjskiej, która po rozpadzie ZSRR i rozwiązaniu RWPG została zmuszona zbudować nowy system kooperacji. Na tle integracji większości państw regionu z Unię Europejską istotne było, aby Rosja brała aktywny udział w skoordynowanym procesie współpracy z państwami i

organizacjami Morza Bałtyckiego. Będąc uczestnikiem tego procesu, Federacja Rosyjska, w tym szczególnie Obwód Kaliningradzki FR mógł w jakiejś mierze przezwyciężać negatywne skutki swojego odizolowania od europejskiego procesu integracyjnego.

Przy okazji omawiania złożoności form i metod współpracy zagranicznej regionów Federacji Rosyjskiej zauważam – ogniskując się na przykładzie Obwodu Kaliningradzkiego FR – że mogą również istnieć inne podmioty, tzw. subpaństwowe, nastawione na współpracę z regionem. Przeważnie nie posiadają one klasycznej struktury homogeniczno-hierarchicznej, a są jedynie podmiotami, nastawionymi na inicjowanie współpracy. Podmioty te, funkcjonują na zasadzie sieci, w ramach których stosunkowo autonomicznie realizowane są różnego rodzaju projekty. Szczególnie wyraźne jest to w stowarzyszeniu Współpraca Subregionalna Państw Morza Bałtyckiego (BSSSC – Baltic Sea States Subregional Co-operation) oraz Związku Miast Bałtyckich (UBC – Union of Baltic Cities). Te fuzje kooperacyjne stały się siłą napędową, zainteresowaną także problemami najbliższego otoczenia.

W kolejnych dwóch opracowaniach poddałem analizie problem enklaw w stosunkach międzynarodowych (Kotowicz W., *Enklawy w stosunkach międzynarodowych na przykładzie Obwodu Kaliningradzkiego Federacji Rosyjskiej*, [w:] *Determinanty bezpieczeństwa państwa i polityki zagranicznej*, red. W. Kotowicz, Instytut Nauk Politycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, ISBN 978-83-66259-02-7, Olsztyn 2018, s. 110-142; Kotowicz W., *Obwód Kaliningradzki w polityce bezpieczeństwa Rosji – historia i współczesność*, [w:] *Bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe na kontynencie europejskim*, red. B. Pączek, Wydawnictwo J.P., ISBN 978-83-937052-2-1, Gdynia 2012, s. 115-131). Istotnym wkładem obu opracowań było pokazanie statusu enklaw na świecie, problemów terminologiczno-definicyjnych oraz wskazanie stanu badań nad tą problematyką w Polsce i na świecie. Warto dodać, że problematyka ta nie była dotychczas podejmowana przez polskich badaczy stosunków międzynarodowych. Dla jasności wywodu, na wstępie wyjaśniam, że terytorium państwa składa się z przestrzeni lądowej, morskiej i powietrznej. Wśród państw istniejących w przeszłości, jak i współcześnie, dużą część stanowią państwa o terytorium jednolitym. Terytorium państwowe nie musi jednak tworzyć jednolitej całości. Jego część może być oddzielona od podstawowego trzonu państwa przez terytorium innego państwa. Może być także rozczłonkowane, obejmując szereg fragmentów zarówno kontynentów, jak i wysp.

Wśród tego typu państw wyróżnia się również podmioty, w skład terytorium których wchodzą enklawy.

Enklawy są szczególnie interesujące w kontekście stosunków dwustronnych między państwem macierzystym i państwem (państwami) je otaczającymi. Enklawy w sposób istotny wpływają na te relacje, a zakres tego wpływu jest o wiele bardziej znaczący, niż wynikałoby to z relatywnie niewielkiej ludności i terytorium danej enklawy. Pierwsze z wymienionych opracowań stanowić może wstęp do politologicznego studium enklaw światowych. Wstępne ustalenia pozwoliły wysnuć tezę, iż enklawy mogą mieć istotny wpływ na formułowanie polityki międzynarodowej i stosunków międzynarodowych we współczesnym świecie. Podstawowe pytania badawcze dotyczyło tego, jakie czynniki określają tożsamość polityczną i międzynarodową enklaw oraz tego, jakie rozwiązania prawno-polityczne decydują o ich rozwoju społeczno-ekonomicznym.

Według Włodzimierza Malendowskiego, enklawa to „część terytorium państwa oddzielona i otoczona przez terytorium innego państwa". Współcześnie enklawą jest m.in. włoskie Campione w Szwajcarii, hiszpańska Livia we Francji, belgijskie Beasle-Duc na terytorium Holandii czy hiszpańskie miasta Ceuta i Melilla otoczone terytorium Maroka. Jeżeli enklawa ma brzeg morski, wtedy nazywa się ją półenklawą. Półenklawą były Prusy Wschodnie w okresie 1919-1939, czy obecnie Obwód Kaliningradzki Federacji Rosyjskiej, który ze wszystkich stron okrążony jest przez terytorium innych państw i jednocześnie ma brzeg morski. Podobną definicję enklawy podają Marian Baczwarow i Andrzej Suliborski: „enklawa to najczęściej niewielkie terytorium umiejscowione wewnątrz innego państwa i równocześnie nie podlegające jego jurysdykcji". Autorzy uważają, że enklawą jest „jednoznacznie wydzielony obszar, który jest suwerenną jednostką administracyjną położoną na terytorium jakiegoś kraju, ale stanowi integralną część innego państwa. Taka enklawa jest jakby oderwana od własnego państwa narodowego i znajduje się w otoczeniu obcego terytorium". Podobne definicje enklawy, choć nie bez pewnych różnić, odnaleźć można w pracach polskich geopolityków i geografów politycznych, takich jak Jerzy Loth, Józef Barbag, Stanisław Otok, Zbigniew Rykiel i Marek Sobczyński.

Wg moich ustaleń, problematyka enklaw nie ma zadowalającego odbicia w literaturze naukowej. Na świecie istnieje materiał faktograficzny dotyczący konkretnych enklaw, zawarty głównie w pracach zbiorowych i czasopiśmiennictwie. Powstają także raporty i analizy ośrodków naukowych, będące najczęściej komentarzem do aktualnych

wydarzeń politycznych wokół enklaw. Nie został on jednak jeszcze poddany krytycznej i całościowej analizie. W polskim piśmiennictwie naukowym istnieje niewiele prac traktujące o enklawach. Są to głównie opracowania encyklopedyczne. Brak jest prac poświęconych międzynarodowym uwarunkowaniom enklaw oraz znaczeniom tych podmiotów terytorialnych w polityce międzynarodowej. Nie ma również prac, mających charakter porównawczy. W ramach studiów z zakresu stosunków międzynarodowych czy nauk politycznych enklawy są bardzo rzadko badane. Większość prac naukowych dotyczących enklaw powstała w obszarze nauk geograficznych, głównie w zakresie turystki, ze względu na wyjątkową atrakcyjność turystyczną tego typu podmiotów terytorialnych. Wydaje się, że moje opracowania wypełniają w tym zakresie pewną lukę.

W pierwszym opracowaniu przedstawiłem przegląd definicji następujących pojęć: enklawa, eksklawa, półenklawa, panenklawa, semi-enklawa, enklawy morskie i jurysdykcyjne. Scharakteryzowałem również różne typologie enklaw (m.in. narodowe, ekonomiczne, religijne, miejskie, kulturowe). Część opracowania poświęciłem historii powstawania i zaniku enklaw. Przyczyny powstawania enklaw były różnorodne i złożone. Najczęściej ich istnienie stanowiło efekt zmian terytorialnych związanych z tworzeniem się państw narodowych, realizacji feudalnych praw dotyczących władania ziemią, było skutkiem postanowień traktatów międzynarodowych często kończących wojny, a także łączyło się z rozpadem imperiów kolonialnych. Najwięcej enklaw istniało w czasach feudalizmu. W klasycznym (1648-1919) oraz współczesnym okresie stosunków międzynarodowych trwał proces ich likwidacji.

Kolejny poruszony problem, to status prawno-międzynarodowy enklaw. Należy zauważyć, że prawo międzynarodowe nie traktuje enklawy w szczególny sposób. Jest ona bowiem częścią państwa macierzystego i wszelkie regulacje prawne go dotyczące, obejmują ją w równym stopniu. Państwo macierzyste sprawuje zwierzchnictwo terytorialne na obszarze enklawy. Konsekwencją tego jest podporządkowanie władzy państwowej wszystkiego co się na terytorium enklawy znajduje i w jej obrębie zachodzi. Ze zwierzchnictwem terytorialnym państwa na terytorium enklawy związane są liczne obowiązki w stosunku do innych państw. Enklawę, tak jak i państwa z którymi ona graniczy, dotyczy również zasada dobrosąsiedztwa. W związku z tym, na jej terytorium niedopuszczalne jest prowadzenie jakiejkolwiek działalności zabronionej przez prawo międzynarodowe, to znaczy takiej, która mogłaby wyrządzić szkody na terytorium państw

sąsiadujących. Trzeba jednak podkreślić, że w niektórych przypadkach, enklawy poddawane są szczególnym reżimom prawnym, zwłaszcza jeśli chodzi o zasady przekraczania granicy czy kwestie migracyjne. Zaprezentowałem również strukturalne czynniki kształtujące tożsamość kulturowo-cywilizacyjną enklaw, do których zaliczyłem czynniki geograficzne, demograficzne, historyczne, gospodarcze i kulturowe.

Zbadałem również czynniki decydujące o rozwoju enklaw. Amerykańscy naukowcy Honoré Catudal i G.W.S. Robinson, którzy zajmowali się sytuacją enklaw w okresie 1950-1980 XX wieku stwierdzili, że rozwój enklawy zależy od trzech podmiotów: państw sąsiednich, państwa, którego częścią jest enklawa oraz od samej enklawy . Z kolei Susanne Nies pisała, że wszystkim enklawom właściwe są cztery grupy problemów, a związane z: dostępnością; sposobem rządzenia; gospodarką i specyfiką tożsamości (w porównaniu z państwem „macierzystym"). Przykładowo, kwestia dostępności do enklawy oraz ich komunikacja z państwem macierzystym stanowi istotne żywotne znaczenie dla każdej enklawy. Ten problem może być, i nierzadko jest, źródłem poważnych konfliktów. Wystarczy przypomnieć sytuację z tak zwanym „polskim korytarzem", który przed II wojną światową oddzielał Prusy Wschodnie od pozostałej części Niemiec lub blokadę Berlina Zachodniego i problem dostępu do niego z Republiki Federalnej Niemiec. Ale również obecnie, w dobie kiedy granice w warunkach globalizacji stopniowo tracą swoje funkcje barierowe, problem dostępu z enklawy do oddalonej metropolii w dalszym ciągu stanowić może czynnik konfliktogenny, co podkreśliłem w wynikach swoich badań.

Problemy państw posiadających enklawy związane są również z kwestiami bezpieczeństwa, które zostały omówione w kolejnej części. Enklawy stać się mogą „bazą wypadową" do napaści na państwo sąsiednie (jak w przypadku Gdańska w 1939 roku) lub bazami dla ekstremistów, walczących przeciw państwu macierzystemu, jak w przypadku bojowników z islamskiego ruchu Uzbekistanu, którzy próbowali przedrzeć się do uzbeckich i tadżyckich enklaw, położonych na terytorium kirgiskim, czy hiszpańskich enklaw w Maroku i Pirenejach, które wykorzystywane były w przygotowaniach buntu z 18 lipca 1936 roku, który dał początek wojnie domowej w Hiszpanii. W enklawach przekształcających się z wojskowych w ekonomiczne konieczna jest szczególna kontrola nad wycofywaną bronią, gdyż istnieje niebezpieczeństwo dostania się jej w ręce terrorystów czy separatystów. Bezpieczeństwu może również zagrozić nielegalna imigracja, która wynika najczęściej ze specyficznych właściwości gospodarczych regionu czy położenia geograficznego.

Wieloaspektowe badanie uwarunkowań funkcjonowanie enklaw w systemie międzynarodowym dostarcza wiedzy na temat optymalnych modeli rozwojowych enklaw, ale również wskazuje, na najważniejsze problemy i sposoby ich przezwyciężania, które często mają charakter bardzo praktyczny. Enklawowe położenie obiektywnie wzmacnia zależność od państw sąsiednich, od ich woli politycznej, interesów oraz przepisów, które dane państwo przyjmuje odnośnie swojego reżimu wizowego. W sytuacjach zaostrzenia stosunków może powstać pokusa „zagrania kartą enklawowości" poprzez ograniczenie dostępu mieszkańców enklawy do państwa macierzystego. Problemem jest również kwestia dostępu do enklawy z terytorium państw sąsiednich. Z jednej strony, wydaje się racjonalne zapewnić bezwizowy wjazd do enklawy obywatelom państw sąsiednich (lub tylko regionów przygranicznych) w celu przezwyciężania ekonomicznej izolacji i budowania transgranicznych relacji, z drugiej – państwo macierzyste może obawiać się, że takie rozwiązanie osłabi możliwość kontroli dostępu do enklawy i doprowadzi do osłabienia związków z innymi regionami własnego państwa (zwłaszcza, jeżeli mieszkańcy enklawy, w ramach przyjaznego gestu otrzymają możliwość bezwizowego lub ułatwionego wjazdu na terytorium państw sąsiednich). Warunki, na jakich możliwy jest wjazd do enklawy zawsze stawia państwo macierzyste przed dylematem: rekompensować gospodarczą izolację za pomocą liberalnego reżimu wizowego czy kontrolować dostęp do enklawę, aby „przywiązać" ją do siebie.

Należy również podkreślić, że badanie uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych funkcjonowania enklaw, posłużyć również może do próby skonstruowania modelu władzy, jakie powinny przyjmować państwa wobec własnych enklaw. Z punktu widzenia sposobu rządzenia kluczowe jest to, że w enklawach trudno jest oddzielić sferę polityki wewnętrznej od zewnętrznej, ponieważ wiele spraw wewnętrznych (jak na przykład straż pożarna, policja, telefon, poczta, transport, ochrona zdrowia, edukacja i in.) w nierozerwalny sposób wiąże się z interesami – często sprzecznymi z interesami państwa macierzystego – państw trzecich. Wskutek tego zwykły w warunkach innych państw podział kompetencji między centrum i regionami okazuje się niemożliwy do zastosowania w odniesieniu do enklaw.

Kolejne badanie poszerza wiedzę na temat złożoności samorządu terytorialnego i systemu władzy państwowej w Obwodzie Kaliningradzkim FR (Kotowicz W., *Samorząd terytorialny w Rosji – casus Obwodu Kaliningradzkiego FR*, [w:] *Europejskie modele samorządu terytorialnego. Stan obecny i perspektywy*, red. J. Wojnicki, Oficyna

Wydawnicza ASPRA-JR, ISBN 9788363183172, Warszawa 2014, s. 211-224). Jak podkreśliłem w opracowaniu, w Federacji Rosyjskiej wykształcił się dość skomplikowany system organów władzy publicznej składający się poza władzą państwową Federacji jeszcze z regionalnej władzy państwowej oraz samorządu terytorialnego. Każdy z tych składników ma określoną strukturę i organizację oraz zakres działania. Głównym powodem stworzenia systemu regionalnej władzy państwowej oraz samorządu terytorialnego były niewątpliwie czynnik narodowościowy i etniczny oraz dążenie do stworzenia warunków uczestnictwa różnych grup społeczeństwa w sprawowaniu władzy publicznej w ramach samorządu terytorialnego. Podkreśla się również, że brak czytelnych kryteriów podziałów administracyjno-terytorialnych w Federacji Rosyjskiej, brak stabilizacji podziału administracyjnego i związana z tym trudność w odpowiednim podziale kompetencji pomiędzy różne jednostki terytorialne w sposób naturalny ograniczają możliwości uniwersalizacji rozwiązań samorządowych w skali całego państwa oraz utrudniają przejmowanie „dobrych praktyk" z zagranicy. Zgodnie z artykułem 65 Konstytucji Federacji Rosyjskiej Obwód Kaliningradzki FR jest jednym z 83 podmiotów Federacji Rosyjskiej o określonej różnorodności w politycznym, ekonomicznym czy kulturalnym wymiarze. Obwód Kaliningradzki FR ze względu na swoje enklawowe położenie wyróżnia się na tle innych prowincjonalnych regionów Federacji Rosyjskiej. Ale są też inne istotne właściwości tego najbardziej na zachód wysuniętego podmiotu Rosji. Jednym z takich elementów jest z pewnością system władzy państwowej i samorządowej.

W pracy tej omówiłem kompetencje i zadania Dumy Obwodowej, gubernatora oraz samorządu terytorialnego. Jednym z istotnych elementów badania było ustalenie, iż podmioty Federacji Rosyjskiej samodzielnie kształtują system organów władzy państwowej, a samodzielność ta wyraża się w tym, że: mogą one definiować strukturę organów państwowych; mają prawo określać okres pełnomocnictw wybieralnych osób urzędowych i organów przedstawicielskich; regionalne organy władzy państwowej wchodzą w skład jednolitego systemu organów władzy państwowej Federacji Rosyjskiej. Podkreślić jednak należy, że samodzielność podmiotów FR w sferze decydowania o organizacji organów władzy państwowej jest jednak ograniczona z powodu: wbudowania regionalnych organów władzy państwowej w jednolity system organów władzy państwowej Federacji Rosyjskiej; dysponowania przez centrum federalne szerokim wachlarzem kompetencji władczych pozwalających mu określać główne zasady organizacji władz państwowych podmiotów i

tym samym stymulować kierunki procesów politycznych na poziomie regionalnym; obecności w strukturze organów władzy państwowej podmiotów Federacji elementów władzy federalnej w formie terytorialnych przedstawicielstw federalnych organów władzy państwowej: sądów federalnych, regionalnych struktur federalnych organów władzy wykonawczej, jak również regionalnych oddziałów ogólnorosyjskich partii politycznych; charakteru organizacji władzy państwowej w podmiocie, który jest pochodną konstytucyjno-prawnego statusu.

Ukazanie międzynarodowej aktywności Obwodu Kaliningradzkiego Federacji Rosyjskiej w relacjach z Litwą i Niemcami, to temat dwóch kolejnych opracowań (Kotowicz W., *Obwód Kaliningradzki w relacjach rosyjsko-niemieckich na przełomie XX i XXI wieku*, [w:] *Problemy i zagrożenia we współczesnym państwie: wybrane zagadnienia w perspektywy politologicznej*, red. W. Tomaszewski, D. Mościcka, Instytut Nauk Politycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, ISBN 978-83-89559-74-9, Olsztyn 2016, s. 93-106; Kotowicz W., *Obwód Kaliningradzki w relacjach litewsko-rosyjskich na przełomie XX i XXI wieku*, [w:] *Państwa i organizacje międzynarodowe we współczesnym świecie: polityka, bezpieczeństwo, gospodarka*, red. M. Chełminiak, W. Tomaszewski, Instytut Nauk Politycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, ISBN 978-83-89559-23-4, Olsztyn 2013, s. 109-120). Wraz z podpisaniem w lipca 1991 roku umowy pomiędzy Litwą a ZSRR, zostały ustalone ramy rozwoju dalszych stosunków dwustronnych. Konsekwencją porozumienia było uznanie niepodległości Litwy, w wyniku czego, Obwód Kaliningradzki FR utracił bezpośrednie połączenie z pozostałymi regionami Federacji Rosyjskiej. Izolacja Obwodu Kaliningradzkiego FR w stosunku do pozostałej części Rosji stworzyła znaczne trudności w funkcjonowaniu gospodarki, podnosząc wiele problemów wewnętrznych do rangi międzynarodowej. Zostało również zerwanych wiele tradycyjnych powiązań. Obwód Kaliningradzki FR stał się enklawą, co bezpośrednio wpłynęło na rolę, jaką region ten odgrywa obecnie wobec Litwy. Istotnym elementem tych relacji było znaczenie Obwodu Kaliningradzkiego FR dla bezpieczeństwa Litwy wynikające z ogólnego rozwoju stosunków rosyjsko-litewskich. Szczególny wpływ na ich stan miały kwestie związane z wycofaniem wojsk radzieckich/rosyjskich z obszaru Europy Środkowo-Wschodniej i rejonu Morza Bałtyckiego oraz wynikający z tego problem wojskowego tranzytu przez terytorium Litwy. Podobny problem istniał w związku z tranzytem gazu, ropy oraz pozostałych nośników energii. Ostateczne wycofanie jednostek

rosyjskich z terytorium Litwy w sierpniu 1993 roku oraz utrata baz i portów na terenie pozostałych państw bałtyckich w sposób bezpośredni wpłynęło na położenie geostrategiczne w tym rejonie. W tej sytuacji, Obwodowi Kaliningradzkiemu FR przypadło szczególne znaczenie, które wynikało przede wszystkim z kilku czynników o charakterze polityczno-wojskowym: Obwód Kaliningradzki FR stanowił bezpośrednią osłonę dla sił rosyjskich stacjonujących w rejonie Morza Bałtyckiego oraz pełnił funkcję ważnego przyczółka o charakterze militarno-politycznym w Europie Środkowo-Wschodniej; Obwód stanowił element bezpośredniego oddziaływania na państwa bałtyckie, co miało szczególne znaczenie w kontekście ewentualnych starań tych państw o przyjęcie do NATO i Unii Europejskiej; enklawa odgrywała rolę strażnika i gwaranta przestrzegania praw mniejszości rosyjskiej w państwach bałtyckich; Obwód stanowił istotny element utrzymania zależności gospodarczej Litwy od Federacji Rosyjskiej.

W drugim artykule poruszam problem relacji rosyjsko-niemieckich z uwzględnieniem kontekstu Obwodu Kaliningradzkiego. Polityka niemiecka w stosunku do Obwodu Kaliningradzkiego FR, podobnie jak do ogółu państw postkomunistycznych Europy Środkowo-Wschodniej, była jasno sprecyzowana i określona. Wśród specjalistów zajmujących się analizą współczesnej polityki niemieckiej w odniesieniu do Europy Środkowo-Wschodniej panowało przekonanie, iż jest to polityka prowadzona zasadniczo na dwu płaszczyznach. Pierwszą stanowiła oficjalna polityka rządowa, która była i jest powściągliwa i starająca się uwzględnić panujące realia i aktualny układ sił politycznych na arenie międzynarodowej. Tak na przykład ówcześni politycy w Bonn uważali, że potencjalne interesy niemieckie w Obwodzie należy poświęcić dla realizacji celów nadrzędnych, do których należy niezadrażnianie stosunków niemiecko-rosyjskich. Drugą płaszczyznę stanowiła polityka różnych organizacji i ugrupowań pozarządowych, które przy większym lub mniejszym przyzwoleniu władz niemieckich próbowały analizować i realizować szereg zamierzeń w stosunku do Obwodu. Część ugrupowań prawicowych związanych ze środowiskiem Związku Wypędzonych propagowało własną politykę wobec Obwodu. Jej głównym celem było możliwie duże zaangażowanie Niemiec na tym obszarze, które doprowadziłoby do podporządkowania enklawy interesom Niemiec. Był to stały przedmiot dyskusji w kręgach wypędzonych z Prus Wschodnich i ich potomków, którzy byli emocjonalnie związani z tym regionem. Ich argumenty, w połączeniu z problemami emigrantów z Rosji pochodzenia niemieckiego wywierały stałą presję na rząd niemiecki.

W obu artykułach zdiagnozowano stan relacji Litwy i Niemiec z Obwodem Kaliningradzkim FR, ukazano specyfikę tych relacji oraz poddano je autorskiej ocenie.

Warto wspomnieć o artkule poświęconym roli i znaczeniu Obwodu Kaliningradzkiego dla relacji unijno-rosyjskich (Kotowicz W., *Obwód Kaliningradzki FR w stosunkach unijno-rosyjskich*, „Rocznik Integracji Europejskiej" 2011, nr 5, s. 385-404). W pracy analizuję charakter współpracy Unii Europejskiej wobec Obwodu Kaliningradzkiego FR, założenia modelu współdziałania oraz to, jakie przedsięwzięcia należało zrealizować, aby maksymalnie obniżyć ryzyko przekształcenia enklawy w region znajdujący się na peryferiach zarówno Rosji, jak i UE. Przedstawiam również różne scenariusze relacji UE-Rosja wobec Obwodu Kaliningradzkiego FR.

Kolejne moje badania podejmowały ważny problem, jakim była zależność między stanem demokracji lokalnej, a jego wpływem dla polsko-rosyjskiej współpracy transgranicznej (Kotowicz W., Żukowski A., Chełminiak M., Modzelewski W.T., *Stan demokracji lokalnej na pograniczu polsko-rosyjskim i jego implikacja dla współpracy transgranicznej. Raport*, Instytut Nauk Politycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, ISBN 978-83-89559-18, Olsztyn 2012, ss. 68; *Demokracja lokalna a współpraca na pograniczu polsko-rosyjskim*, red. W. Kotowicz, A. Żukowski, M. Chełminiak, W.T. Modzelewski, Instytut Nauk Politycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, ISBN 978-83-89559-17-3, Olsztyn 2012, ss. 237). Celem ogólnym badania było zdiagnozowanie stanu demokracji lokalnej w województwie warmińsko-mazurskim oraz Obwodzie Kaliningradzkim FR w kontekście współpracy transgranicznej; ukazanie uwarunkowań jej rozwoju; sformułowanie katalogu propozycji efektywniejszego funkcjonowania demokracji lokalnej na pograniczu polsko-rosyjskim. Służyć to miało wymianie doświadczeń oraz pobudzaniu aktywności transgranicznej, a długofalowo – prowadzić do rozwoju i umacniania tkanki społeczności lokalnej na pograniczu. Na niwie naukowej głównymi celami były: analiza znaczenia współpracy transgranicznej w kontekście priorytetów polityki władz samorządowych w województwie warmińsko-mazurskim i w Obwodzie Kaliningradzkim FR, analiza znaczenia budowy społeczeństwa obywatelskiego dla rozwoju współpracy transgranicznej, analiza podstaw prawno-instytucjonalnych funkcjonowania demokracji lokalnej i współpracy transgranicznej na podstawie analizy umów i dokumentów, analiza barier prawnych, politycznych, kulturowych oraz finansowych funkcjonowania demokracji lokalnej oraz

współpracy transgranicznej. Kolejnym celem jest zbudowanie modelu dotyczącego relacji między stanem demokracji lokalnej a poziomem współpracy transgranicznej, którego egzemplifikacją będzie pogranicze polsko-rosyjskie.

Ujęcie metodologiczne oparte było na różnorodnym podejściu badawczym. W badaniach miała zastosowanie metoda sondażu diagnostycznego, a podstawowymi technikami badawczymi będzie ankieta, wywiad i obserwacja. Ponadto wykorzystana była metoda historyczna, instytucjonalno-prawna (między innymi wpływ aktów prawnych na funkcjonowanie demokracji lokalnej oraz współpracy transgranicznej), czynnikowa (determinanty oddziaływujące na stan demokracji lokalnej) i komparatystyczna (porównanie zjawisk i procesów związanych z demokracją lokalna na pograniczu polsko-rosyjskim). Użyta została też metoda ekstrapolacji, dająca możliwość prognozowania przyszłych trendów funkcjonowania demokracji lokalnej oraz współpracy transgranicznej.

Przeprowadzone badania miały charakter pionierski i obejmowały kilka etapów:

1. Badania terenowe obejmujące województwo warmińsko-mazurskie i Obwód Kaliningradzki FR

- opracowanie ankiet dotyczących zakresu i intensywności współpracy transgranicznej na pograniczu polsko-rosyjskim;

- ankiety rozesłane zostały do 116 gmin i 21 jednostek powiatowych województwa warmińsko-mazurskiego oraz 13 rejonów i 6 rejonów miejskich Obwodu Kaliningradzkiego oraz do samorządu wojewódzkiego na Warmii i Mazurach oraz administracji obwodowej w Kaliningradzie.

2. Analiza SWOT dotycząca stanu demokracji lokalnej na pograniczu polsko-rosyjskim oraz perspektyw jej rozwoju.

3. Analiza dokumentów i umów, wywiady bezpośrednie w siedzibach gmin, powiatów województwa warmińsko-mazurskiego współpracujących z Obwodem Kaliningradzkim FR, w samorządzie województwa warmińsko-mazurskiego oraz w wybranych, współpracujących z Polską rejonach Obwodu.

4. Przebadanie zasobów bibliotecznych w Rosji, a także najważniejszych ośrodków naukowych zajmujących się badaniami wschodnimi w Polsce (Olsztyn, Białystok, Gdańsk, Warszawa, Łódź, Lublin, Kraków).

W wyniku przeprowadzonych badań konstatuje się, że stan demokracji lokalnej na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej jest istotnym problemem mającym wpływ na

funkcjonowanie współpracy transgranicznej między regionami Unii i ich sąsiadami. Szczególnie ważną rolę, także w kontekście realizacji Europejskiej Polityki Sąsiedztwa, odgrywa granica Polski z Rosją. Województwo warmińsko-mazurskie i Obwód Kaliningradzki stanowią peryferyjne regiony, z punktu widzenia UE, jak i Federacji Rosyjskiej. Badania pokazały, że współpraca transgraniczna jest istotnym elementem bilateralnej politycznej normalizacji oraz budowy społeczeństwa obywatelskiego. Jej właściwe zdiagnozowanie pozwala zdynamizować kooperację z istniejącymi już partnerami samorządów i organizacji pozarządowych pogranicza polsko-rosyjskiego.

Kształtowanie demokracji lokalnej (w tym funkcjonowanie samorządów) w Polsce i jej początki w Rosji było rozpatrywane przez pryzmat przeprowadzanych tam reform samorządowych. Porównanie polskich reform z rosyjskimi oraz standardami wypracowanymi w ramach UE i Rady Europy doprowadziło do kilku podstawowych wniosków – ważnych z naukowego punktu widzenia oraz praktycznie użytecznych. Dostrzeganą barierą współpracy na pograniczu polsko-rosyjskim jest brak pełnej informacji o partnerach, nieznajomość zasad funkcjonowania samorządów oraz ich kompetencji do podejmowania kontaktów transgranicznych. Widoczne jest niedopasowanie struktur administracyjnych po obu stronach granicy, co wynika z odmiennych systemów władzy lokalnej oraz różnorodności tempa transformacji systemowej.

Według badań nieznajomość sąsiadów rodzi negatywne stereotypy oraz różnorodne obawy, czego przykładem była kwestia dotycząca izolacji Obwodu po wejściu Polski i Litwy do UE. Badania ukazały, że występuje pewien rozdźwięk między praktyką polityczną współpracy transgranicznej, a zakładanym i deklarowanym ideom. W badaniach wskazano na czynniki ze sfery politycznej hamujące i stymulujące współpracę transgraniczną. Wskazano też na różnice i podobieństwa w funkcjonowaniu samorządów po obu stronach pogranicza. Zasygnalizowano również rolę internetu w działaniach samorządu, w tym szczególnie w relacjach transgranicznych.

Kolejne opracowania dotyczą miejsca rosyjskiej enklawy w stosunkach polsko-rosyjskich (Kotowicz W., *Polityka zagraniczna Polski a obwód kaliningradzki w latach 1990-2013*, [w:] *Polska – 25 lat transformacji systemowej: polityka, gospodarka, bezpieczeństwo*, red. T. Astramowicz-Leyk, W. Tomaszewski, Instytut Nauk Politycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, ISBN 978-83-89559-47-0, Olsztyn 2014, s. 192-220; *Polska polityka wschodnia a współpraca zagraniczna województwa*

warmińsko-mazurskiego, red. A. Żukowski, W. Kotowicz, W.T. Modzelewski, Instytut Nauk Politycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, ISBN 978-83-89559-70-8, Olsztyn 2013, ss. 261; Kotowicz W., Chełminiak M., *The foreign policy of Poland and the Kaliningrad region in 1989-2012*, „Baltic Region" 2012, nr 4, s. 52-58; Kotowicz W., *Problem Zalewu Wiślanego i Cieśniny Piławskiej w relacjach polsko-rosyjskich – historia i współczesność*, [w:] *Polska polityka wschodnia a współpraca zagraniczna województwa warmińsko-mazurskiego*, red. W. Kotowicz, W.T. Modzelewski, A. Żukowski, Instytut Nauk Politycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, ISBN 978-83-89559-70-8, Olsztyn 2013, s. 121-139). Należy skonstatować, że polityka ta jeszcze w dekadzie lat 90. przeszła przez kilka istotnych okresów. Pierwszy to lata latach 1990-1991, kiedy próbowano prowadzić zrównoważoną politykę dwutorowości. Drugi rozpoczął się po ostatecznym rozpadzie ZSRR i trwał mniej więcej do 1996 roku. Rozwiązanie RWPG i Układu Warszawskiego było ostatnim aktem dezintegracji bloku wschodniego. W wyniku tego stosunki polsko-rosyjskie stały się formalnie zwykłymi stosunkami międzypaństwowymi, pozbawionymi zinstytucjonalizowanych mechanizmów dominacji jednej ze stron. Okres ten cechował się jednak kryzysem i brakiem strategicznej koncepcji w stosunkach z Moskwą oraz pozostałymi państwami postradzieckimi, częściowo wypełnianą próbą aktywizacji stosunków na niwie gospodarczej. Po 1996 roku polska polityka wschodnia konsekwentnie bazowała na wspieraniu euroatlantyckich tendencji na Ukrainie, postulacie demokratyzacji Białorusi i konieczności ułożenia poprawnych relacji z FR. Warto także dodać, że po rozpadzie ZSRR Obwód Kaliningradzki był często określany mianem terytorium o statusie „podwójnego peryferium". Z jednej strony był peryferyjny w kontekście polityki Moskwy, która nie była jednak w stanie przez cały ten okres wypracować jasnej i konsekwentnej polityki wobec tego podmiotu Federacji Rosyjskiej. Unikano także dyskusji na temat Obwodu na forum organizacji międzynarodowych, w tym UE i NATO, głównie z obawy o „umiędzynarodowienie problemu", uznawanego za wewnętrzną sprawę Federacji Rosyjskiej.

Polska polityka zagraniczna wobec obwodu kaliningradzkiego od początku lat 90. XX w., podobnie jak w przypadku pozostałych państw europejskich, opierała się na niekwestionowaniu statusu Obwodu jako integralnej części Rosji. Potwierdzały to słowa. Jana Barcza, który w styczniu 1992 roku, jako wicedyrektor departamentu Ministerstwa Spraw Zagranicznych, odnosząc się do propozycji stworzenia kondominium w rosyjskiej

enklawie stwierdził, iż Obwód Kaliningradzki: „(...) jest częścią Rosji i częścią Rosji pozostanie".

Obwód Kaliningradzki FR powinien odgrywać ważną rolę w stosunkach polsko-rosyjskich, ponieważ jest to jedyne terytorium Federacji Rosyjskiej graniczące z Polską, a biorąc pod uwagę fakt, iż stanowi on linię styczności pomiędzy NATO i Rosją ma szczególne znaczenie dla bezpieczeństwa Polski. Polska powinna być nastawiona na współpracę z tą nadbałtycką enklawą, w wymiarach: politycznym, ekonomicznym, społecznym i kulturalnym, gdyż będzie to w sposób pozytywny wpływało na poziom bezpieczeństwa Polski, a także na stabilizację stosunków międzynarodowych w tej części Europy. Jednakże analiza współpracy tych dwóch państw pokazuje ambiwalencję polityki zagranicznej Polski wobec Obwodu: z jednej strony szerokie deklaratywne zainteresowanie rządów Polski i Rosji działaniami na rzecz zwiększania współpracy z Obwodem, a z drugiej, brak zadowalających efektów tej kooperacji, głównie gospodarczych. Do głównych przyczyn braku zadowalających efektów polsko–rosyjskiej współpracy wobec Obwodu Kaliningradzkiego FR można zaliczyć: postrzeganie Obwodu w Polsce przede wszystkim przez pryzmat obaw i zagrożeń, co nie tworzy sprzyjającego klimatu do współpracy; niechętny stosunek części polskiej sceny politycznej do Rosji i upatrywanie w jej polityce zagranicznej głównie dążeń imperialnych; po stronie rosyjskiej: brak stabilizacji politycznej, niespójny system decyzyjny, zwłaszcza w kwestii zakresu samodzielności Obwodu Kaliningradzkiego FR w zakresie aktywności międzynarodowej, częste zmiany w ustawodawstwie i niestabilność systemu finansowego.

Polityka Polski względem Obwodu zdeterminowana jest głównie klimatem politycznym w relacjach między Warszawą i Moskwą. Warto również zauważyć, iż Obwód Kaliningradzki FR, jako jeden z podmiotów Federacji Rosyjskiej, nie posiada możliwości prowadzenia samodzielnej współpracy z zagranicą oraz wprowadzania odrębnych regulacji prawnych w tym zakresie. Ze względu na zasady ustrojowe Rosji, praktykę funkcjonowania administracji rosyjskiej oraz zasady polityki zagranicznej Polski (traktowanie Obwodu jako integralnej części Federacji Rosyjskiej) istnieje konieczność dokonywania ważniejszych uzgodnień dotyczących Obwodu w pierwszej kolejności z centralnymi władzami w Moskwie.

Pośród najważniejszych kwestii spornych w relacjach polsko-rosyjskich w kontekście Obwodu Kaliningradzkiego FR warto wspomnieć problem żeglugi przez

Cieśninę Piławską oraz kwestię przekopania Mierzei Wiślanej. Podejmowane próby rozwiązania tego problemu napotykają na przeszkodę ogólniejszej natury, pokazując przy okazji złożoność dwustronnych relacji. O ile bowiem w interesie Federacji Rosyjskiej leży rozwój Obwodu Kaliningradzkiego poprzez stworzenie infrastruktury transportowej, bez której niemożliwy jest rozwój portu w Bałtijsku, to w interesie Polski nie leży raczej tworzenie warunków do powstania konkurenta Gdyni, Gdańska czy Szczecina. Stanowisko Polski jest zatem sprzeczne z rosyjskimi oczekiwaniami. Interesy obu stron mają w tym względzie charakter długofalowy i strategiczny, co świadczyć może o tym, że znalezienie korzystnych dla obu stron rozwiązań jest mało prawdopodobne.

Rola Obwodu Kaliningradzkiego FR w polskiej polityce zagranicznej na przestrzeni ostatnich lat nie była dominująca, co więcej nawet na tle całych stosunków polsko-rosyjskich przez zdecydowaną większość tego okresu nie była pierwszorzędna. Polska dyplomacja stała na stanowisku terytorialnego *status quo*, nie zgłaszając żadnych roszczeń do tego terytorium. Rosyjska enklawa budziła w tym czasie zainteresowanie strony polskiej głównie w kontekście polityki bezpieczeństwa z jednej strony, z drugiej zaś, jako szansa na nowe otwarcie w kontekście kooperacji transgranicznej i euroregionalnej. Na początku XXI wieku tematyka Obwodu wróciła w momencie finalizowania akcesji Polski do UE i związanego z tym obowiązku wprowadzenia wiz. Warto zauważyć, iż członkostwo Polski w UE i wprowadzenie reżimu wizowego nie wpłynęło jednak zasadniczo na kontynuację dynamicznej współpracy regionów Polski północno-wschodniej z tym podmiotem Federacji Rosyjskiej. Samorządy w większości traktowały aktywność zagraniczną jako element ich społeczno-gospodarczego rozwoju, a polsko-rosyjskie sąsiedztwo jako istotny element tego procesu.

Kontynuacją problematyki polsko-rosyjskiej współpracy transgranicznej były moje badania dotyczące funkcjonowania małego ruchu granicznego. Chciałbym zaznaczyć, że ten aspekt moich badań stanowi istotny wkład do nauki ze względu na kompleksowe potraktowanie problemu małego ruchu granicznego, uwzględniając również okoliczność zawieszenia obowiązywania tego rozwiązania (Kotowicz W., Chełminiak M., *Local border traffic between Poland and the Kaliningrad region: international and cross-border determinants*, „Baltic Rim Economies" 2014, nr 2, s. 74-75; Kotowicz W., *Local border traffic as a tool for integration of the Baltic Region States: the example of Poland and Russia*, [w:] *Kaliningrad: its internal and external issues*, eds. A. Żukowski, W.T. Modzelewski,

Instytut Nauk Politycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, ISBN 978-83-89559-68-5, Olsztyn 2016, s. 93-104; Kotowicz W., *Zawieszenie małego ruchu granicznego między Polską a Rosją: bezpieczeństwo państwa versus interesy lokalnych samorządów*, [w:] *Mały ruch graniczny w warunkach kryzysu w relacjach polsko-rosyjskich*, red. W. Kotowicz, M. Chełminiak, A. Żukowski, K. Żęgota, Instytut Nauk Politycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, ISBN 978-83-89-559-28-9, Olsztyn 2018, s. 77-93; *Mały ruch graniczny w warunkach kryzysu w relacjach polsko-rosyjskich*, red. W. Kotowicz, M. Chełminiak, A. Żukowski, K. Żęgota, Instytut Nauk Politycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, ISBN 978-83-89-559-28-9, Olsztyn 2018, ss. 261). Rezultaty blisko czteroletniego okresu funkcjonowania małego ruchu granicznego powodują zasadność podsumowania zarówno z punktu widzenia stanu badań, jak i praktyków polsko-rosyjskiej współpracy transgranicznej. Punktem wyjścia do dyskusji na zaproponowany temat był fakt podpisania polsko-rosyjskiej umowy o małym ruchu granicznym w grudniu 2011 roku, uruchomienie mechanizmu małego ruchu granicznego w połowie 2012 roku, a następnie jego zawieszenie w lipcu 2016 roku. Wprowadzenie mechanizmu małego ruchu granicznego przyniosło znaczące ożywienie kontaktów gospodarczych i społecznych na pograniczu polsko-rosyjskim, sprzyjając ruchowi osobowemu na granicy oraz zwiększając obecność obywateli jednego państwa w regionie przygranicznym sąsiada. Szczególnie intensywne i liczne były podróże mieszkańców Obwodu Kaliningradzkiego Federacji Rosyjskiej do polskich obszarów objętych mechanizmem małego ruchu granicznego. Implikowało to nie tylko ożywienie w handlu, usługach i sektorach gospodarki nastawionych na turystów, ale i lepsze poznanie przedstawicieli społeczności zamieszkującej drugą stronę granicy i, tym samym, przełamywanie negatywnych często stereotypów dotyczących Polaków i Rosjan. Wskazane pozytywne skutki MRG potwierdzone zostały nie tylko w statystykach dotyczących czteroletniego okresu obowiązywania małego ruchu granicznego na pograniczu polsko-rosyjskim, ale i w opiniach samorządowców, przedsiębiorców i samych zainteresowanych, czyli społeczności lokalnych objętych mechanizmem.

Z drugiej strony, znamienne jest, iż mechanizm małego ruchu granicznego obowiązywał w zmieniających się uwarunkowaniach relacji politycznych pomiędzy Polską i Rosją. Podpisanie umowy o małym ruchu granicznym miało na celu przybliżenie społeczeństwa rosyjskiego (Obwodu Kaliningradzkiego FR) do Europy i przeprowadzenie

swoistego eksperymentu, związanego z liberalizacją reżimu wizowego w odniesieniu do części mieszkańców Federacji Rosyjskiej i Rzeczypospolitej Polskiej. Warto podkreślić, iż podpisanie polsko-rosyjskiej umowy o małym ruchu granicznym zostało poprzedzone przeprowadzeniem szeregu konsultacji międzyrządowych, w tym tych prowadzonych na szczeblu ministrów spraw zagranicznych. W obliczu sytuacji na Ukrainie, narastającego konfliktu dyplomatycznego na linii Bruksela-Moskwa i Warszawa-Moskwa oraz faktycznego zaprzestana kontaktów przedstawicieli Polski i Rosji na najwyższym szczeblu, mechanizm małego ruchu granicznego na pograniczu polsko-rosyjskim był jednym z zaledwie kilku dostępnych narzędzi utrzymywania korzystnych relacji z rosyjskimi partnerami. Sytuację tę pogorszyło jeszcze zawieszenie małego ruchu granicznego w lipcu 2016 roku. Zarazem w związku z funkcjonowaniem mechanizmu małego ruchu granicznego zaobserwowano szereg interesujących – tak z naukowego, jak i społecznego czy politycznego punktu widzenia – zjawisk. Warto zaznaczyć, iż rosyjskie władze federalne od początku nie były jednoznacznie pozytywnie nastawione do wprowadzenia mechanizmu małego ruchu granicznego, obawiając się najwyraźniej, iż efekt wzajemnego poznania i pogłębionej współpracy społeczności lokalnych na pograniczu polsko-rosyjskim przełoży się na preferencje polityczne mieszkańców Obwodu Kaliningradzkiego FR. Z drugiej strony, władze polskie, szczególnie po 2015 roku wyrażały obawy względem liberalizacji reżimu wizowego dla obywateli Rosji zamieszkujących Obwód Kaliningradzki. Wobec zaostrzającego się na przestrzeni 2013 i 2014 roku konfliktu na Ukrainie podejmowane były próby zantagonizowania społeczności lokalnych objętych mechanizmem małego ruchu granicznego.

Kolejnym czynnikiem uzasadniającym podjęcie debaty naukowej na ten temat były zjawiska odnotowywane w ostatnich kilku latach w kontekście konfliktu na Ukrainie. Obserwowana w społeczeństwie polskim niechęć wobec działań władz rosyjskich nie przekładała się w prosty sposób na niechęć wobec Rosjan odwiedzających obszary przygraniczne w ramach mechanizmu małego ruchu granicznego. Część obserwatorów twierdziła nawet, iż mechanizm małego ruchu granicznego wpłynął na tyle pozytywnie na wzajemne postrzeganie Polaków i Rosjan, iż w województwach objętych mechanizmem (warmińsko-mazurskie i pomorskie) obserwowano niższy odsetek negatywnych opinii dotyczących relacji polsko-rosyjskich, niż w innych regionach Polski.

Zaznaczone powyżej czynniki funkcjonowania małego ruchu granicznego oraz skutki jego zawieszenia, tak dla współpracy transgranicznej, jak i relacji polsko-rosyjskich sensu largo w pełni uzasadniają znaczenie powyższej problematyki dla stosunków międzynarodowych.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych i organizacyjnych

Do pozostałych publikacji, poza wymienionymi w cyklu publikacji zaliczonym do osiągnięcia naukowego, które ukazały się po uzyskaniu stopnia doktora, można zaliczyć 23 pozycje stanowiące istotne ilościowo i jakościowo dokonania naukowe i badawcze:

- 2 samodzielnie zredagowane monografie zbiorowe;
- 8 współredagowanych monografii zbiorowych;
- 5 artykułów w czasopismach zbiorowych;
- 8 rozdziałów w monografiach zbiorowych.

Istotnym elementem dorobku naukowego było samodzielne redagowanie dwóch monografii zbiorowych, które dotyczyły współczesnych problemów bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego.

Bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe na początku XXI wieku, red. W. Kotowicz, Olsztyn 2018, ss. 160. Publikacja składa się z 12 artykułów dotyczących różnych aspektów bezpieczeństwa państwa w wymiarze narodowym i międzynarodowym. Swoje teksty przedłożyli młodzi badacze reprezentujący różne ośrodki akademickie w Polsce (Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie, Wyższa Szkoła Handlowa w Radomiu, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie i Uniwersytet Gdański).

Determinanty bezpieczeństwa państwa i polityki zagranicznej, red. W. Kotowicz, Olsztyn 2018, ss. 150. Publikacja składa się z 10 opracowań dotyczących instytucjonalnych podstaw bezpieczeństwa oraz międzynarodowych uwarunkowań współczesnej polityki zagranicznej. W skład zespołu weszli reprezentanci przede wszystkich ośrodków naukowych zorientowanych głównie na tematykę szeroko rozumianego bezpieczeństwa (Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie, Akademia Sztuki Wojennej oraz Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie).

Ponadto współredagowałem osiem monografii zbiorowych będących efektem różnych projektów badawczych realizowanych przez pracowników Instytutu Nauk

Politycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, we współpracy z naukowcami z Bałtyckiego Uniwersytetu Federalnego im. Immanuela Kanta w Kaliningradzie oraz Narodowego Uniwersytetu „Politechnika Lwowska".

Oblicza bezpieczeństwa: uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne, red. W. Kotowicz, P. Schmidt, Olsztyn 2018, ss. 176 oraz *Oblicza władzy: wieloaspektowość uwarunkowań polityki wewnętrznej i zewnętrznej państwa*, red. W. Kotowicz, P. Schmidt, Olsztyn 2018, ss. 171, to efekty dwóch konferencji naukowych organizowanych przeze mnie dla reprezentantów młodych badaczy problematyki bezpieczeństwa. Bezpieczeństwo zgodnie z ogólnie przyjętymi założeniami piramidy Abrahama Maslowa jest najbardziej podstawowym elementem jaki musi mieć zapewniona jednostka w wymiarze społecznym. Jednak dotyczy ono nie tylko jednostek, lecz przede wszystkim członków danej wspólnoty, połączonych wspólnymi celami i wartościami. Tworzenie przestrzeni braku zagrożeń oraz względnego poczucia zabezpieczenia jest procesem długofalowym i wielowymiarowym składającym się z wielu czynników wewnętrznych i oddziałujących na nie czynników zewnętrznych. Głównym celem publikacji było ukazanie złożoności uwarunkowań bezpieczeństwa oraz elementów odpowiadających za jej kształt.

Kolejnym osiągnięciem naukowym wpisującym się w drugi obszar moich głównych zainteresowań badawczych – czyli problemów szeroko rozumianego bezpieczeństwa – jest publikacja *Bezpieczeństwo w zmieniającym się świecie*, red. W. Kotowicz, P. Schmidt, Olsztyn 2017, ss. 194. Główną przesłanką uzasadniającą słuszność i potrzebę przygotowania tego typu opracowania była konstatacja, iż XXI wiek jest okresem niezwykle dynamicznych przemian cywilizacyjnych, uznawanych za najszybsze w dziejach ludzkości. Rozwój nowoczesnych technologii, szybkość komunikowania i obiegu informacji, dostępność wiedzy oraz sektorowych *know how* jest dobrodziejstwem współczesności. Jednocześnie podlegająca bezprecedensowo szybkim przemianom rzeczywistość podlega zupełnie nowym zagrożeniom, które jeszcze dekadę temu były znacząco mniejsze. Tworzenie przestrzeni bezpieczeństwa oraz postrzeganie zagrożeń są największymi wyzwaniami stojącymi przed sprawującymi władzę. Niniejsza publikacja podzielona na 3 uzupełniające się części obejmuje analizę wycinków rzeczywistości w tym właśnie obszarze. Autorami rozdziałów są przedstawiciele takich ośrodków naukowych jak: Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie, Uniwersytet Przyrodniczo-

Humanistyczny w Siedlcach, PWSZ w Suwałkach, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie i Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu.

W badania naukowe nad problematyką bezpieczeństwa wpisują się również moje dwie kolejne publikacje: Kotowicz W., *Bezpieczeństwo narodowe*, [w:] *Podstawowe kategorie bezpieczeństwa narodowego*, A. Żukowski, M. Hartliński, W.T. Modzelewski, J. Więcławski, Instytut Nauk Politycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, ISBN 978-83-89559-57-9, Olsztyn 2015, s. 131-138 oraz Kotowicz W., *Służby specjalne w Polsce*, [w:] *Podstawowe kategorie bezpieczeństwa narodowego*, A. Żukowski, M. Hartliński, W.T. Modzelewski, J. Więcławski, Instytut Nauk Politycznych Uniwersytetu „Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, ISBN 978-83-89559-57-9, Olsztyn 2015, s. 309-321. Traktuję te opracowania jako szczególnie cenne, gdyż przedstawiają one analizę ważnych kategorii badawczych współczesnej politologii, jakim jest bezpieczeństwo narodowe i służby specjalne.

Kolejnym moim ważnym osiągnięciem naukowym było opracowanie *Perspektywy rozwoju demokracji partycypacyjnej w Polsce między teorią a praktyką*, red. W. Kotowicz, E. Subocz, Olsztyn 2017, ss. 121. Publikacja jest podsumowaniem projektu naukowego, którego byłem jednym z wykonawców, realizowanego przez Forum Dialogu Publicznego z Olsztyna we współpracy z Fundacją im. Róży Luksemburg, zatytułowanym *Perspektywy rozwoju demokracji partycypacyjnej w Polsce.* Projekt miał na celu dokonanie krytycznej analizy i refleksji nad praktyczną skutecznością oraz wartością współczesnych zjawisk zachodzących na gruncie demokracji partycypacyjnej (w tym: inicjatyw referendalnych, budżetu partycypacyjnego, konsultacji społecznych). W ramach projektu odbyły się konferencje naukowe, debaty i panele dyskusyjne na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie (04.03.2014) oraz na Uniwersytecie Gdańskim (08.05.2014). Pracownicy naukowi (prawnicy, politolodzy i socjolodzy), przedstawiciele samorządu terytorialnego, politycy lokalnego szczebla, reprezentanci trzeciego sektora, działacze społeczni i studenci dyskutowali na temat obecnego stanu demokracji partycypacyjnej w Polsce i jej poszczególnych instrumentach stosowanych w praktyce życia społecznego. Zastanawiali się również nad poprawą stanu demokracji uczestniczącej i perspektywami jej rozwoju. Książka składa się z dwóch rozdziałów. W pierwszym zatytułowanym *Demokracja partycypacyjna w teorii demokracji* znalazły się ogólne rozważania na temat demokracji, w tym partycypacyjnej oraz jej wybranych elementów, demokratycznej tożsamości politycznej,

partycypacji wyborczej oraz istotnego problemu frekwencji związanej z wyborami, a także determinant zachowań wyborczych, idei społeczeństwa obywatelskiego. Rozdział drugi książki zatytułowany *Wybrane instrumenty demokracji partycypacyjnej w praktyce miasta Olsztyna* poświęcony jest praktycznym rozwiązaniom funkcjonowania wybranych elementów demokracji uczestniczącej, takim jak problematyka budżetu partycypacyjnego, obywatelska inicjatywa uchwałodawcza oraz konsultacje społeczne. Jako jeden z autorów publikacji (Kotowicz W., *Demokracja partycypacyjna jako typ demokracji*, [w:] *Perspektywy rozwoju demokracji partycypacyjnej w Polsce między teorią a praktyką*, red. W. Kotowicz, E. Subocz, Forum Dialogu Publicznego, ISBN 978-83-89775-39-9, Olsztyn 2017, s. 32-38) omówiłem jedno z kluczowych pojęć nauk politycznych, a mianowicie demokracji i jej szczególnej odmiany, jaką jest demokracja partycypacyjna.

Kolejne prace zbiorowe, które współredagowałem, i które prezentują kolejny obszar moich zainteresowań badawczych – czyli problemy demokracji i władzy – to: *Władza w przestrzeni społeczno-politycznej. Ujęcie teoretyczne i praktyczne*, red. W. Kotowicz, T. Bojarowicz, P. Schmidt, Instytut Nauk Politycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, ISBN 978-83-89559-36-4, Olsztyn 2016, ss. 224 oraz *Władza z perspektywy historycznej, prawnej i społecznej*, red. W. Kotowicz, T. Bojarowicz, P. Schmidt, Instytut Nauk Politycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, ISBN 978-83-89559-80-7, Olsztyn 2016, ss. 215.

Pierwsza monografia porusza jeden z podstawowych problemów współczesnej politologii, czyli problem władzy, która jest obiektem zainteresowania wszystkich aktorów politycznych. Jest jednak również istotną kategorią badawczą, której wielowymiarowość i wielowątkowość wciąż pozostawia szerokie pola do analiz i interpretacji. Funkcjonuje na pograniczu nauk politycznych oraz socjologii, historii, psychologii, nauk prawnych, medioznawstwa, a nawet ulega wpływom takich nauk jak biologia i medycyna. Ma to szczególny charakter w perspektywie niezwykle szybkich przemian jakie miały i wciąż mają miejsce w XX i XXI wieku – w dobie natychmiastowej wymiany informacji i globalizacyjnych procesów zacierania granic pomiędzy różnymi sferami życia społecznego. Publikacja jest efektem pracy przedstawicieli 11 polskich ośrodków naukowych i wydaje się, że również w tym wypadku udało się zebrać interesujące teksty oraz szeroką gamę reprezentantów społeczności politologicznej z Polski.

Celem drugiego opracowania była chęć ukazania kategorii władzy w trzech wymiarach: historycznym, prawnym i społecznym. W 16 artykułach poruszono takie problemy jak: przywództwo w ramach struktur o charakterze zinstytucjonalizowanym; zależności pomiędzy prawem wewnętrznym i prawem międzynarodowym w kontekście hierarchii decyzyjności; zakres gwarancji praw obywatelskich na Ukrainie czy prawne i instytucjonalne ramy międzynarodowego zakresu funkcjonowania samorządów.

Moje zainteresowania naukowe tematyką wschodnią, której wyrazem były między innymi wystąpienia na konferencjach na Ukrainie, zaowocowały nawiązaniem współpracy z Wydziałem Nauk Humanistycznych i Społecznych Narodowego Uniwersytetu „Politechnika Lwowska", czego efektem jest między innymi publikacja *Ukraina. Konflikt, transformacja, integracja* red. W. Kotowicz, O. Gorbach, D.M. Mościcka, K. Sygidus, Olsztyn-Lwów 2016, ss. 364. Powyższa praca zbiorowa jest wynikiem dyskusji na temat obecnej sytuacji Ukrainy, jej przyczyn, dalszych perspektyw i kierunków rozwoju, która w dniach 18-19 grudnia 2015 roku miała miejsce w Olsztynie przy okazji I Polsko-Ukraińskiego Forum Naukowego pt. Współczesna Ukraina. Konflikt – transformacja – integracja. Poszczególne rozdziały niniejszej publikacji poświęcone zostały różnym aspektom konfliktu na wschodzie Ukrainy, przejawom transformacji dokonującej się w różnych sferach państwa oraz w obrębie społeczeństwa ukraińskiego, a która w efekcie może w przyszłości doprowadzić do integracji ze strukturami euro-atlantyckimi. Proces ten niesie jednak ze sobą oprócz korzyści, także szereg zagrożeń, które w toku przeprowadzonych analiz również zostały wzięte pod uwagę. Prezentowana praca wydaje się wnosić szereg nowych i inspirujących spostrzeżeń na temat jednego z najważniejszych konfliktów we współczesnej Europie, pozwala również pomóc w uzyskaniu odpowiedzi na szereg wątpliwości związanych z aktualną sytuacją na Ukrainie. Przy okazji późniejszych kwerend naukowych i uczestnictwie w konferencjach naukowych na Ukrainie przekonałem się, że książka sprowokowała środowiska naukowe na Ukrainie do stawiania dalszych pytań i pogłębienia dyskusji w związku z obecną sytuacją w obydwu państwach, a także w UE i na świecie, czego efektem są kolejne przedsięwzięcia naukowe, których również jestem czynnym uczestnikiem (aktualnie biorę udział, jako członek komitetu naukowego, w przygotowaniach kolejnego – piątego już – Polsko-Ukraińskiego Forum Naukowego, które odbędzie się w dniach 23-24 maja 2019 roku w Olsztynie). Jako szczególnie cenne doświadczenie naukowe traktuję moje cztery ostatnie wystąpienia konferencyjne na

Ukrainie poświęcone problematyce współpracy międzynarodowej podmiotów niepaństwowych:

- Kotowicz W., *Współpraca międzynarodowa regionów Federacji Rosyjskiej*, International Scientific-Practical Conference „Stability in an Unstable World", Franko National University of Lviv, Faculty of International Relations, University of Warmia and Mazury in Olsztyn, Institute of Political Science, Center of Scientific Research and Innovation Development, Lwów, 22.03.2019.
- Kotowicz W., *Paradiplomacy as a New Direction of Federal State Research*, IV Українсько-польський науковий форум „Транскордонне співробітництво та спільний європейський простір: теорія, практика і нові можливості", Instytut Nauk Politycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Instytut Nauk Humanistycznych i Społecznych Narodowego Uniwersytetu "Politechnika Lwowska", Lwów, 7-8.06.2018.
- Kotowicz W., *A Theoretical Perspective on Paradiplomacy in the Context of International Relations Studies,* „Modern Trends in the International Environment Transformation: Identities, Norms and Values", Ivan Franko National University of Lviv, Faculty of International Relations, University of Warmia and Mazury in Olsztyn, Institute of Political Science, Center of Scientific Research and Innovation Development, Lwów, 06.06.2018.
- Kotowicz W., *Kaliningrad Region on the geopolitical map of Europe and Polish Foreign Policy (2015-2017)*, „Modern Geopolitics as a Challenge for International Security", Ivan Franko National University of Lviv Faculty of International Relations, University of Warmia and Mazury in Olsztyn Institute of Political Science, Center of Scientific Research and Innovation Development, Lwów, 10.02.2018.

Dzięki spotkaniom z ukraińskim środowiskiem politologicznym miałem okazję wnieść do moich późniejszych prac poświęconych paradyplomacji szerszą perspektywę badawczą.

Polityka pomnikowa w Polsce wobec poradzieckich miejsc pamięci, A. Żukowski, W. Kotowicz, M. Chełminiak K. Żęgota, Olsztyn 2016, ss. 182, to następna publikacja prezentująca efekty moich zainteresowań badawczych. Książka stanowi rezultat wysiłków badawczych olsztyńskiego i kaliningradzkiego środowiska naukowego, których wyrazem była konferencja pn. „Polityka pomnikowa w Polsce wobec poradzieckich miejsc pamięci –

polski i rosyjski punkt widzenia", zorganizowana przez Instytut Nauk Politycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie w dniach 14-15 października 2014 roku. Konferencja oraz połączony z nią panel ekspercki, będące rezultatem projektu współfinansowanego przez Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia, zgromadziły kilkudziesięciu naukowców, samorządowców, przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz praktyków zajmujących się szeroko rozumianą polityką historyczną w Polsce i Rosji. Warto dodać, że jest to pierwsza książka w Polsce poświęcona problemowi poradzieckich miejsc pamięci przedstawiająca tę kwestię w ujęciu historycznym, prawnym, a przede wszystkim politologicznym.

Zasadnicze cele niniejszej publikacji ogniskują się na zagadnieniach dialogu polsko-rosyjskiego związanych ze stosunkiem Polaków i Rosjan do pomników i innych symbolicznych śladów obecności Armii Radzieckiej w Polsce w latach 1944-1993. W publikacji zawarto zagadnienia związane z tytułową „polityką pomnikową" w szerokim ujęciu: odniesiono się zarówno do prawnych uwarunkowań funkcjonowania w Polsce monumentów i innych radzieckich miejsc pamięci, jak i do kwestii tożsamości i świadomości historycznej mieszkańców Warmii i Mazur oraz Obwodu Kaliningradzkiego Federacji Rosyjskiej. Warto zaznaczyć, iż treść publikacji odzwierciedla różne punkty widzenia i opinie dotyczące polityki pomnikowej w Polsce, w tym punkty widzenia badaczy z Polski i Federacji Rosyjskiej.

Przechodząc do omówienia artykułów opublikowanych w czasopismach recenzowanych, muszę zauważyć, że są one poświęcone głównie jednemu problemowi badawczemu, a mianowicie dotyczą szeroko rozumianych problemów współczesnej Afryki. Od 2009 roku jest sekretarzem corocznie organizowanego przez Instytut Nauk Politycznych UWM pod patronatem Polskiego Towarzystwa Afrykanistycznego i Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych prestiżowego spotkania polskich afrykanistów, jakim jest konferencja pt. „Naukowe spotkania z Afryką", a konsekwencją kontaktów z tym środowiskiem oraz badań własnych, stały się moje publikacje poświęcone aktualnym wyzwaniom kontynentu afrykańskiego.

W pierwszym opracowaniu (Kotowicz W., *Polityka bezpieczeństwa Związku Radzieckiego/Rosji wobec Afryki w XX wieku*, „Forum Politologiczne" 2014, Tom XVII, s. 245-258) przedstawiłem politykę zagraniczną ZSRR – a potem Rosji – wobec kontynentu afrykańskiego w perspektywie historycznej rozpoczynając od omówienia tych kontaktów

jeszcze sprzed II wojny światowej. Podkreślam w artykule, że radzieckie wsparcie dla kontynentu afrykańskiego przyjmowało przede wszystkim postać kredytów, pomocy ekonomicznej i militarnej, wysyłania doradców oraz kształcenia elit i specjalistów z niepodległych państw afrykańskich. Miało to przynieść wymierne efekty w postaci dostępu do surowców mineralnych i baz wojskowych oraz politycznej i ideologicznej przewagi w rywalizacji ze Stanami Zjednoczonymi. Jednak po zakończeniu „zimnej wojny", Afryka straciła istotne miejsce w polityce zagranicznej i bezpieczeństwa Rosji. Chociaż Federacja Rosyjska nigdy całkowicie nie wycofała się z tego kontynentu, to jej zaangażowanie w państwach afrykańskich zostało poważnie osłabione, głównie w wyniku reorientacji polityki zagranicznej oraz ograniczeń wynikających z trudności gospodarczych.

W drugim artykule poświęconym problemom afrykańskim (Kotowicz W., *Organizacje międzynarodowe i wybrane państwa wobec sporu o Saharę Zachodnią*, „Forum Politologiczne" 2012, Tom XIII, s. 629-648), przedstawiłem uwarunkowania sporu wokół problemu Sahary Zachodniej, który od momentu opuszczenia tego terytorium przez Hiszpanię, trwa już ponad 30 lat i jest jednym z wielu rozgrywających się konfliktów na kontynencie afrykańskim, które zostały obciążone dziedzictwem postkolonializmu. Dotychczas żadna próba rozwiązania tego sporu nie powiodła się i wydaje się, że trudno oczekiwać, aby w przyszłości nastąpił diametralny zwrot w istniejącej sytuacji.

W kolejnym opracowaniu (Kotowicz W., *Współczesne koncepcje rozwojowe Afryki – paradygmaty i wyzwania*, „Forum Politologiczne" 2011, Tom XII, s. 185-199) zająłem się analizą współczesnych poszukiwań nowych modeli rozwojowych dla Afryki. Cennym wkładem do nauki na temat tego problemu jest moja analiza dwóch koncepcji na ten temat: Philippe'a Engelharda i Paula Romera. Niezależnie od obu tych koncepcji uważam, że Afryka jest kontynentem, który się rozwija i który ma potencjał, aby funkcjonować samodzielnie. Z punktu widzenia państw afrykańskich byłoby korzystne zrewidowanie zarządzania globalizacją i zmiana polityki protekcjonistycznej państw bogatych, która wyraża się na przykład w subsydiach dla rolników w USA i UE.

Ostatni z cyklu moich artykułów „afrykańskich" (Kotowicz W., *Problemy na granicy afrykańsko-europejskiej – hiszpańskie enklawy w Maroku*, „Forum Politologiczne" 2010, Tom X, s. 373-390) dotyczy problemów na granicy afrykańsko-europejskiej wynikających z faktu enklawowego położenia Ceuty i Melilli, czyli hiszpańskich enklaw w Maroku.

Istotnym elementem dotychczasowej działalności naukowej był udział w międzynarodowych i krajowych konferencjach naukowych. W latach 2009-2019 wygłosiłem 16 referatów w języku angielskim i rosyjskim na międzynarodowych konferencjach naukowych. Do najważniejszych chciałbym zaliczyć referat pt. *Methodological and Theoretical Problems of Paradiplomacy*, wygłoszony podczas 24th World Congress of Political Science „Politics in a World of Inequality", Poznań, 23-28.07.2016. Na ogólnopolskich konferencjach naukowych wygłosiłem w tym okresie 52 referaty na takich uniwersytetach jak: Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Akademia Marynarki Wojennej w Gdyni, Uniwersytet Szczeciński, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Gdański czy Uniwersytet Rzeszowski. W wielu przypadkach powierzano mi aktywną rolę prowadzenia paneli tematycznych w języku angielskim i rosyjskim oraz wielokrotnie podczas konferencji krajowych.

Moje dotychczasowe badania spotkały się z istotnym zainteresowaniem ze strony środowiska akademickiego w kraju i na świecie. Opublikowane prace były cytowane – na podstawie bazy Google Scholar – łącznie 50 razy (indeks h-5), co w przypadku nauk społecznych jest bardzo dobrym wynikiem. Tylko dla przykładu przywołam jeden z artykułów, w którym powoływano się na moje ustalenia dotyczące Obwodu Kaliningradzkiego (J. Rożkow-Jurewskij, O niekotorych aspiekatch istoriczieskoj i politiczieskoj gieografii Kaliningradskoj obłasti, "Pskowskij regionołogiczieskij żurnał" 2014 nr 18). Ponadto moje publikacje stały się również przedmiotem pozytywnych recenzji opublikowanych w uznanych czasopismach (np. recenzja Andrzeja Chodubskiego mojej książki doktorskiej w „Nowa Polityka Wschodnia" 2012, nr 2, s. 349-354 – recenzja w języku angielskim).

Udział w międzynarodowych projektach badawczych (spis wszystkich projektów, w których brałem udział, znajduje się w załączniku nr 5)

W latach 2010-2012 brałem udział w międzynarodowym projekcie naukowym „Przywództwo i elity w państwach Kaukazu". Rezultatem udziału w tym projekcie jest rozdział mojego autorstwa w monografii pt. *Przywództwo i elity polityczne w Kabardo-*

Bałkarii, [w:] *Kaukaz: mechanizmy legitymizacji i funkcjonowania elit politycznych*, red. T. Bodio, OficynaWydawnicza ASPRA-JR, ISBN 978-83-7545-377-5, Warszawa 2012, s. 369-388. Jest to w tej chwili jedyne opracowanie naukowe w języku polskim poświęcone kształtowaniu się elit regionalnych w Kabardo-Bałkarii. Warto dodać, że zespół którego byłem członkiem, pod kierunkiem prof. dr. hab. Tadeusza Bodio, otrzymał I nagrodę w VI edycji Międzynarodowego Konkursu na prace naukowe z kaukazoznawstwa i południowo-rosyjskiej regionalistyki im. akademika Ju.A. Żdanowa, organizowanego przez prestiżowy ośrodek badań nad Kaukazem - Federalny Uniwersytet Południowy w Rostowie nad Donem.

W pierwszej połowie 2012 roku brałem udział w międzynarodowym projekcie badawczym realizowanym przez The EU Centre at the Immanuel Kant Baltic Federal University, pt. "EU 4 YOU". Jednym z efektów projektu był udział w konferencji naukowej (Kotowicz W., Chełminiak M., *The Significance of the Kaliningrad Region in Polish Foreign Policy*, „Common spaces of Russia and the EU. Current problems and possible solutions", EU Centre of Immanuel Kant Baltic Federal University in Kaliningrad, the Yaroslav the Wise Novgorod State University, Wielkij Novgorod, 25-26.05.2012).

Następny realizowany przeze mnie międzynarodowy projekt badawczy nosił tytuł *Учись в Калининграде (Studia w Kaliningradzie)*, Grant Fundacji Centrum Rosyjsko-Polskiego Dialogu i Porozumienia w Moskwie w ramach programu badań i upowszechniania wiedzy na temat historii, kultury i dziedzictwa narodowego Federacji Rosyjskiej i Polski. Российско-польский центр диалога и согласия (Centrum Rosyjsko-Polskiego Dialogu i Porozumienia), Bałtycki Uniwersytet Federalny im. Immanuela Kanta. Okres realizacji: 15.11.2012 – 20.02.2013. Byłem koordynatorem projektu ze strony polskiej.

Kolejny grant to *Российско-польская Карта Науки (Mapa rosyjsko-polskiej nauki)*, Grant Fundacji Centrum Rosyjsko-Polskiego Dialogu i Porozumienia w Moskwie w ramach programu badań i upowszechniania wiedzy na temat historii, kultury i dziedzictwa narodowego Federacji Rosyjskiej i Polski. Российско-польский центр диалога и согласия (Centrum Rosyjsko-Polskiego Dialogu i Porozumienia), Bałtycki Uniwersytet Federalny im. Immanuela Kanta. Okres realizacji: 15.11.2012 – 20.02.2013. Byłem koordynatorem projektu ze strony polskiej.

Kolejnym znaczącym z punktu widzenia mojego rozwoju naukowego projektem międzynarodowym był grant *New neighbours in 21st century – new communication and new perception*, Program Lithuania-Poland-Russia ENPI Cross-Border Cooperation

Programme 2007-2013. Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Uniwersytet im. Immanuela Kanta (Rosja). Budżet projektu: 282 619,23 EUR. Okres realizacji: luty 2012-grudzień 2014. Kierownik projektu: prof. dr hab. Arkadiusz Żukowski. Byłem wykonawcą w projekcie (menadżerem naukowym). Byłem odpowiedzialny za przygotowanie koncepcji badań naukowych dotyczących pogranicza polsko-rosyjskiego, zebranie zespołu badaczy, którzy przygotują opracowania naukowe, przygotowanie harmonogramu dwutygodniowej Szkoły Letniej dla studentów z Polski i Rosji, opracowanie ramowego programu konferencji naukowej podsumowującej projekt, przygotowanie ankiet dotyczących funkcjonowania współpracy transgranicznej między Polską a Obwodem Kaliningradzkim FR, prowadzenie korespondencji z partnerem rosyjskim z Bałtyckiego Uniwersytetu Federalnego im. Immanuela Kanta w Kaliningradzie, prowadzenie dokumentacji. Efektem projektu było między innymi przygotowanie pierwszego numeru periodyku pt. „Journal of the Cross-border Studies" 2014, no. 1. W ramach projektu wykonałem również sześć ekspertyz (spis w załączniku nr 5).

Udział w ogólnopolskich projektach badawczych (spis wszystkich projektów, w których brałem udział, znajduje się w załączniku nr 5)

Byłem wykonawcą w projekcie *Perspektywy rozwoju demokracji partycypacyjnej w Polsce*, Forum Dialogu Publicznego z Olsztyna, Fundacja im. Róży Luksemburg. Okres realizacji: 2013-2014. Byłem wykonawcą w tym projekcie badawczym. Projekt miał na celu dokonanie krytycznej analizy i refleksji nad praktyczną skutecznością oraz wartością współczesnych zjawisk zachodzących na gruncie demokracji partycypacyjnej (w tym: inicjatyw referendalnych, budżetu partycypacyjnego, konsultacji społecznych). W ramach aktywności na rzecz projektu wygłosiłem referat (Kotowicz W., *Geneza, historia, formy i zasady demokracji partycypacyjnej*, „Perspektywy rozwoju demokracji partycypacyjnej w Polsce", Katedra Socjologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, 04.03.2014), opublikowałem jeden z rozdziałów książki podsumowującej grant (Kotowicz W., *Demokracja partycypacyjna jako typ demokracji*, [w:] *Perspektywy rozwoju demokracji partycypacyjnej w Polsce między teorią a praktyką*, red. W. Kotowicz, E. Subocz, Olsztyn 2017, s. 32-38) oraz byłem jednym z redaktorów powyższej pracy zbiorowej.

Byłem wykonawcą w projekcie pt. *Student i studiowanie bezpieczeństwa. Badania rekonesansowe*. Okres realizacji (05.2014-10.2015). Badania przeprowadził zespół

pracowników naukowych z pięciu polskich uczelni (Akademia Pomorska w Słupsku, Szkoła Główna Służby Pożarniczej w Warszawie, Wyższa Szkołą Handlowa w Radomiu, Akademia Obrony Narodowej oraz Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) pod kierunkiem naukowym dra Mariana Lutostańskiego (Akademia Obrony Narodowej w Warszawie) na zlecenie Katedry Podstaw Bezpieczeństwa Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie – prof. dr hab. Krystyny A. Skibniewskiej. Byłem członkiem zespołu badawczego oraz wykonawcą badań terenowych. Badania dotyczyły określenia charakterystyki studentów kształcących się na kierunku bezpieczeństwo narodowe i na kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne, powodów studiowania na tych kierunkach oraz planów zawodowych. Badaniem objęto 350 studentów z 5 ośrodków akademickich. Zwieńczeniem badań była publikacja naukowa pt. *Student i studiowanie bezpieczeństwa. Badania rekonesansowe. Raport końcowy*, red. M. Lutostański, Olsztyn 2015, ss. 157. ISBN 978-83-7299-979-5. W recenzjach naukowych opracowania autorstwa dra hab. Stanisława Jarmoszko, prof. UPH w Siedlcach oraz dr hab. Adama Kołodziejczyka, prof. WAT w Warszawie podkreślono, iż były to badania pionierskie i w pełni oryginalne, podejmują problematykę ważną dla procesu edukacyjnego, mogą być użyteczne zarówno w działalności naukowej, jak i w procesie doskonalenia organizacyjnej strony danego kierunku kształcenia.

Następny projekt badawczy to *Mały ruch graniczny w warunkach kryzysu w relacjach polsko-rosyjskich.* Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia Okres realizacji: 01.03.2015-13.05.2015. Kierownik projektu: prof. dr hab. Arkadiusz Żukowski. Celem projektu było zbadania wpływu wprowadzenia, a następnie zawieszenia małego ruchu granicznego na relacje polsko-rosyjskie w dwu podejściach: czysto naukowym, uwzględniającym zarówno uwarunkowania polityczne małego ruchu granicznego, jak i wpływ mechanizmu na ogólne relacje polsko-rosyjskie oraz drugim, odzwierciedlającym całe spektrum punktów widzenia różnych środowisk: samorządowców, przedstawicieli społeczności lokalnych, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych oraz instytucji państwowych (polskich i rosyjskich).

Staże zagraniczne

- 3-tygodniowy staż dydaktyczno-naukowy na Państwowym Uniwersytecie w Kaliningradzie (Rosja) - 2013

- 2-tygodniowy staż naukowy na Wolnym Międzynarodowym Uniwersytecie w Kiszyniowie (Mołdawii) – 2014
- 1-tygodniowy staż naukowy na Państwowym Uniwersytecie w Kaliningradzie (Rosja) - 2014
- 2-tygodniowy staż naukowy w Państwowym Uniwersytecie w Erywaniu (Armenia) – 2015
- 1-tygodniowy staż naukowy na Uniwersytecie Św. Cyryla i Metodego w Skopje (Macedonia) – 2016
- 3-miesięczny staż naukowy na Bałtyckim Uniwersytecie Federalnym im. Immanuela Kanta w Kaliningradzie (kwiecień-lipiec 2019)

Staże krajowe

- Staż dydaktyczny realizowany w ramach projektu *„Wzmocnienie potencjału dydaktycznego UWM w Olsztynie"* współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego w programie Kapitał Ludzki Narodowa Strategia Spójności. Staż został zrealizowany w dn. 16-22.03.2014 na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Nagrody i wyróżnienia

- Nagroda Rektora UWM III stopnia za działalność organizacyjną (2015)
- Nagroda Indywidualna Rektora UWM II stopnia za osiągnięcia w dziedzinie organizacyjnej (2017)
- Belfer Wydziału UWM (2018)

Członkostwo w towarzystwach naukowych

- International Political Science Association
- Polskie Towarzystwo Nauk Politycznych
- Polskie Towarzystwo Geopolityczne
- Stowarzyszenie Uniwersytet Międzypokoleniowy przy Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie

Koordynator uczelnianych umów międzynarodowych

- Umowa między Państwowym Uniwersytetem w Erywaniu (Armenia) a Uniwersytetem Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie (2015-2020)
- Umowa między Uniwersytetem Św. Cyryla i Metodego w Skopje (Macedonia) a a Uniwersytetem Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie (2016-2021)

Ekspertyzy

Wykonawca sześciu ekspertyz naukowych na rzecz projektu europejskiego pt. „Close neighbours in 21st century – new communications and perception" realizowanego w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Litwa-Polska-Rosja 2007-2013 w ramach Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa (ENPI CBC) 2007-2013

1. Kotowicz W., *Kaliningrad Region in international relations (Obwód Kaliningradzki w stosunkach międzynarodowych)*, Olsztyn 2015, ss. 12.
2. Kotowicz W., *Political conditions of the functioning of enclaves in the World (Polityczne uwarunkowania funkcjonowania enklaw na świecie)*, Olsztyn 2015, ss. 8.
3. Kotowicz W., *Local border traffic and cross-border cooperation. Polish and Russian perspective (Mały ruch graniczny i współpraca trans graniczna. Perspektywa rosyjska i polska)*, Olsztyn 2015, ss. 14.
4. Kotowicz W., *State and local government and international relations. Russian perspective (Państwo i samorząd terytorialny a stosunki międzynarodowe)*, Olsztyn 2015, ss. 7.
5. Kotowicz W., *Regions and international relations. Russian perspective (Regiony i stosunki międzynarodowe. Perspektywa rosyjska)*, Olsztyn 2015, ss. 10.
6. Kotowicz W., *Regions in the world politics – towards of discipline „regionology" Russian perspective (Regiony w polityce światowej – w kierunku dyscypliny naukowej „polityczna regionalistyka")*, Olsztyn 2015, ss. 10.

Wykonawca czterech ekspertyz w projekcie *Możliwości i korzyści ze wspólnego wykorzystania Zalewu Wiślanego.* Program Lithuania-Poland-Russia ENPI Cross-Border Cooperation Programme 2007-2013. Partner wiodący: Instytut Morski w Gdańsku. Partnerzy: Oddział Atlantycki Instytutu Oceanologii im. P.P. Shirshov'a Rosyjskiej

Akademii Nauk (Rosja), Uniwersytet im. Immanuela Kanta (Rosja), Gmina Miasto Elbląg (Polska), Administracja Dystryktu Miejskiego Bałtijsk (Rosja).

1. Kotowicz W., *Analiza aktów prawnych, dokumentów obowiązujących w regionie Zalewu dot. warunków prowadzenia działalności gospodarczej, przepływu osób i towarów przez granicę, żeglugi na wodach zalewu oraz ochrony środowiska*, Gdańsk 2014, ss. 32.
2. Kotowicz W., *Bariery zrównoważonego rozwoju Zalewu (PL/RU), społeczne, gospodarcze i środowiskowe*, Gdańsk 2014, ss. 20.
3. Kotowicz W., *Charakterystyka potencjału zasobów ludzkich w rejonie Zalewu Wiślanego tj. struktura demograficzna, analiza rynku pracy, głównych sektorów gospodarki, w tym sektorów perspektywicznych*, Gdańsk 2014, ss. 75.
4. Kotowicz W., *Charakterystyka stanu obecnego, perspektyw i barier rozwoju rybołówstwa na wodach Zalewu Wiślanego*, Gdańsk 2014, ss. 26.

Recenzje wydawnicze artykułów w czasopismach

- Recenzja wydawnicza rosyjskiego podręcznika akademickiego: И. И. Жуковский, *Партийная система Республики Польша: учебное пособие*, Калининград: Изд-во БФУ им. И. Канта, 2011, 184 с., ISBN 978-5-9971-0050-6.
- recenzje 2 artykułów w macedońskim czasopiśmie politologicznym „Annual of ISPJR" (jestem również członkiem rady naukowej tego periodyku).
- recenzje 12 artykułów w monografii zbiorowej pt. *Koła Naukowe - Szkołą Twórczego Działania*, Tom II, red. K. Perużyńska, Olsztyn 2016, ISBN 978-83-65171-27-6.

Promotor pomocniczy

Promotor pomocniczy w przewodzie doktorskim mgra Macieja Siembiedy. Tytuł rozprawy: *Społeczne inicjatywy samorządności lokalnej w latach 1998-2004*. Promotor: dr hab. Leszek Buliński, prof. Ateneum Szkoły Wyższej Gdańsk. Recenzenci: prof. dr hab. Tomasz Goban-Klas, Uniwersytet Jagielloński, dr hab. prof. WSSP Ludmiła Dziewięcka-Bokun, Instytut Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk.

Dorobek organizacyjny, dydaktyczny oraz popularyzatorski

Pełnione funkcje

- członek Rady Wydziału Nauk Społecznych (kadencja 2013-2016; 2016-obecnie)
- członek Komisji ds. Rozwoju Wydziału Nauk Społecznych UWM
- opiekun Koła Naukowego Bezpieczeństwa Narodowego
- członek Centrum Studiów nad Przywództwem Politycznym i Publicznym
- kierownik studiów podyplomowych Polityka bezpieczeństwa i zarządzanie kryzysowe

Praca organizacyjna

- Członek komisji konkursowej Olimpiady Wiedzy o Polsce Świecie Współczesnym w latach 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019
- Członek komisji konkursowej oraz wiceprzewodniczący Olimpiady Wiedzy o Bezpieczeństwie i Obronności w latach 2016, 2017, 2018
- Organizator (jako sekretarz) 15 konferencji naukowych (spis w załączniku nr 5)
- Członek komitetów naukowych i organizacyjnych konferencji międzynarodowych i ogólnopolskich (spis w załączniku nr 5)
- Organizacja Polsko-Rosyjskiej Wymiany Młodzieży 2015 w ramach grantu przyznanego przez Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia
- organizacja spotkań z przedstawicielami instytucji publicznych (np. ze Straży Pożarnej, Sanepidu, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Policji, Agencji Wywiadu, Wojsk Obrony Terytorialnej)
- zorganizowanie i koordynowanie *Summer school* w ramach projektu „Bliscy sąsiedzi w XXI wieku – nowa komunikacja i postrzeganie". Termin 08-20.09.2014. Uczestnicy: 50 studentów z Bałtyckiego Federalnego Uniwersytetu im. Kanta w Kaliningradzie oraz doktoranci i studenci z Instytutu Nauk Politycznych
- - obserwator (z ramienia Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łomży) matury z Wiedzy o Społeczeństwie w Liceum Ogólnokształcącym nr III w Olsztynie
- udział w organizacji Dni Otwartych UWM w 2014, 2015 i 2016 roku

Praca dydaktyczna i popularyzatorska

- wygłosiłem kilkanaście prelekcji dla uczniów szkół średnich, przedstawicieli społeczności lokalnej, samorządowców (spis w załączniku nr 5)
- byłem promotorem 28 prac magisterskich i 60 prac licencjackich
- zrecenzowałem 200 recenzji prac magisterskich i licencjackich
- zorganizowałem i koordynowałem pobyt studenta w Moskiewskim Państwowym Instytucie Stosunków Międzynarodowych na półrocznych studiach
- w okresie od 2009 roku prowadziłem i prowadzę zajęcia z następujących przedmiotów: Obwód kaliningradzki a bezpieczeństwo regionu morskiego; Bezpieczeństwo transgraniczne; Współpraca transgraniczna jednostek samorządu terytorialnego; Wojsko i obronność państwa; Służby specjalne a bezpieczeństwo państwa; System bezpieczeństwa narodowego; Służby specjalne a terroryzm; Bezpieczeństwo energetyczne państwa; Negocjacje międzynarodowe; Negocjacje i mediacje w środowisku lokalnym; Geografia polityczna i geopolityka; Decydowanie polityczne; Bezpieczeństwo międzynarodowe na początku XXI wieku; Współczesne demokracje; Teoria i praktyka negocjacji; Prawo samorządowe; Strategia, taktyka i organizacja kampanii wyborczych.
- udzielałem komentarzy w lokalnym radiu i telewizji

Od 2009 roku jestem opiekunem Koła Naukowego Bezpieczeństwa Narodowego przy INP UWM w Olsztynie. Jako opiekun Koła przygotowuję studentów do wystąpień podczas konferencji, recenzuję ich publikacje, sprawuję opiekę naukową nad licznymi działaniami Koła. Warto zauważyć, że są to bardzo absorbujące i czasochłonne działania. Studenci Koła Naukowego biorą udział w Sympozjach Młodzi dla Nauki i wielu konferencjach w różnych ośrodkach naukowych. Koło Naukowe uczestniczy w życiu naukowym UWM, np. w Międzynarodowym Seminarium Kół Naukowych, Dniach Otwartych oraz Dniach Nauki i Sztuki. Studenci Koła za działania naukowe byli nagradzani stypendiami Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego.